

NEMZETI

MAGAZIN

24/10

2024/25-ös évad

XII/2. szám

NOVEMBERI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

PREMIER

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

EGYETEMES EMBER

120 éve született Nádasy Kálmán

NEMZET SZÍNÉSZE

Hegedűs D. Géza

NYITÓKÉP

A KULISSZÁK MÖGÖTT

János vitéz (Berettyán Sándor) a zsványokat (színházi egyetemisták) regulazza a Nemzeti Színház nyílt napján. Ilyenkor a nézők beléphetnek a teátrum kulisszái mögé, így a Petőfi elbeszélő költeményéből készült előadás próbájára is betekinthettek. A 2014 óta futó előadásban a falu népét, a huszárokat, a zsványokat, a törököket és a francia udvart évek óta mindig egymást váltó egyetemi színészosztályok tagjai alakítják. Így kezdte egykor a ma már a címszerepet játszó Berettyán Sándor is, aki az idei évad új beállóival próbált. . .

A színházi világ kulisszái mögé nyújt betekintést a Nemzeti Magazin aktuális lapszáma is. Vecsei H. Miklós a Radnóti Miklós halálának és a holokauszt 80. évfordulójának alkalmából készülő koncert-színházi előadás – *Ázott hajában hét halott bogár ragyog* – születéséről is mesél. (Premier-interjú a 7. oldaltól).

„Ha művészetként tekintek a hivatásomra, az én dolgom az, hogy a tudásom és tehetségem szerint a legmagasabb szinten megmutassam az élet sokszínűségét” – vallja Hegedűs D. Géza, akit nemrég választottak a Nemzet Színészei közé. A 120 éve született Nádasdy Kálmán gondolata pedig már a múlt kulisszái közé vezet: „A művészet szektáinak egymás ellen acsarkodó »föhlúzott szemöldökű szigora« rendkívül káros”. (Színháztörténeti írásunk a 37. oldaltól).

„A színház nem múzeum” – mondta a nemrég elhunyt Jelenits István piarista szerzetes, akire egy korábbi interjú újraközlésével emlékezünk (a 45. oldaltól).

Ha kíváncsiak, mi a véleménye Sajgó Szabolcs jezsuitának és Szécsi Noémi írónak *Az öngyilkos* című előadásunkról, olvassák Nézőpontok rovatunkat (14. oldal). Ha tudni akarják, hogyan történik egy színpadi gyilkosság, akkor Gerencsér Anna tárcanovelláját ajánljuk figyelmükbe (48. oldal).

Kedves Nézőink, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is: jó olvasást!

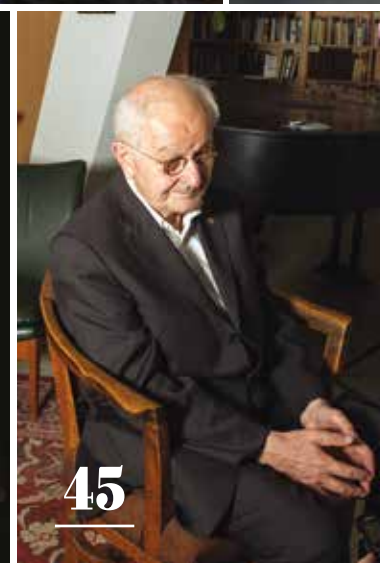
A János vitéz nyílt próbája a Nemzeti Színház nyílt napján, szeptember 21-én, a Magyar dráma napján. | fotó: Eöri Szabó Zsolt

6

28

45

6

Premier

Adná magát persze a gondolat, hogy a háború borzalmáról beszéljünk, de hát erről szól most a világ, mi éppen azt keressük, hogy mi dobog Miklós szívében, amikor a tömegsír szélén még mindig verssorokat keres... (Vecsei H. Miklós)

16

Halad a karaván

Nem az volt az elsődleges cél, hogy színészeket képezzünk, hanem hogy a művészet eszközeivel segítsük a képességeik kibontakozását, hogy jó gondolkodású fiatalokká váljanak. Ehhez egy alkotóműhely tökéletes alapot képez. (Nyári Oszkár)

23

A Nemzet Színésze

Ha művészetként tekintek a hivatásomra, az én dolgom az, hogy a tudásom és tehetségem szerint a legmagasabb szinten megmutassam az élet sokszínűségét. (Hegedűs D. Géza)

36

Nádasdy 120

Az erős vízióra épülő látomásosság, a poétikus impresszionizmus mellett az elemző pszichológiai megközelítés magas szintű érvényre juttatásával, a próbákban a kérdések és ellentmondások szenvedélyes boncolgatásával teremtett egyedülállóan érzékeny és határos színházat a 120 éve született Nádasdy Kálmán.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2024. október • XII. évfolyam 2. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: HTS-ART Nyomda | Megjelenik 6000 példányban | Lapzárta: 2024. október 16.

16

23

Címlapon:
Vecsei H. Miklós az
Ázott hajában hét halott bogár ragyog
című előadásban
| fotó: Hegyi Júlia Lily

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegypenztar@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H–V: 10–18 óra, illetve az előadások
kezdetig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG

7 Háború, szerelem, költészet – Vecsei H. Miklós

12 PREMIER GALÉRIA • ESTHAJNAL

NÉZŐPONTOK

14 Szécsi Noémi: Vándorszínészek

14 Sajgó Szabolcs: Élni vagy nem élni

A CIGÁNYTÁBOR SZÍNHÁZBA MEGY

16 Halad a karaván – Nyári Oszkár

A NEMZET SZÍNÉSZE

23 A színész határátlépő természet – Hegedűs D. Géza

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

28 Az öngyilkos | A Mester és Margarita | Oxigén | Macskajáték | Egy,
kettő, három – Az ibolya | István király | Álmaimban Déryné

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

36 Mikita Gábor: „Egyetemes ember” a színházban – Nádasdy
Kálmán

IN MEMORIAM

41 Gajdó Tamás: „Igazi hősi alak” – Nagy Imre

AZ ÉN SZÍNHÁZAM

45 Bízni a szóban – Jelenits István

SZÍNHÁZNOVELLA

48 Gerencsér Anna: Othello zöld szemű szörnye

50 NYÍLT NAP

51 ÉVADOK KÖNYVE 2018–2023

52 PROGRAMAJÁNLÓ

54 IFJÚSÁGI PROGRAMOK

55 VÁLTSON BÉRLETET!

56 NOVEMBERI MŰSOR

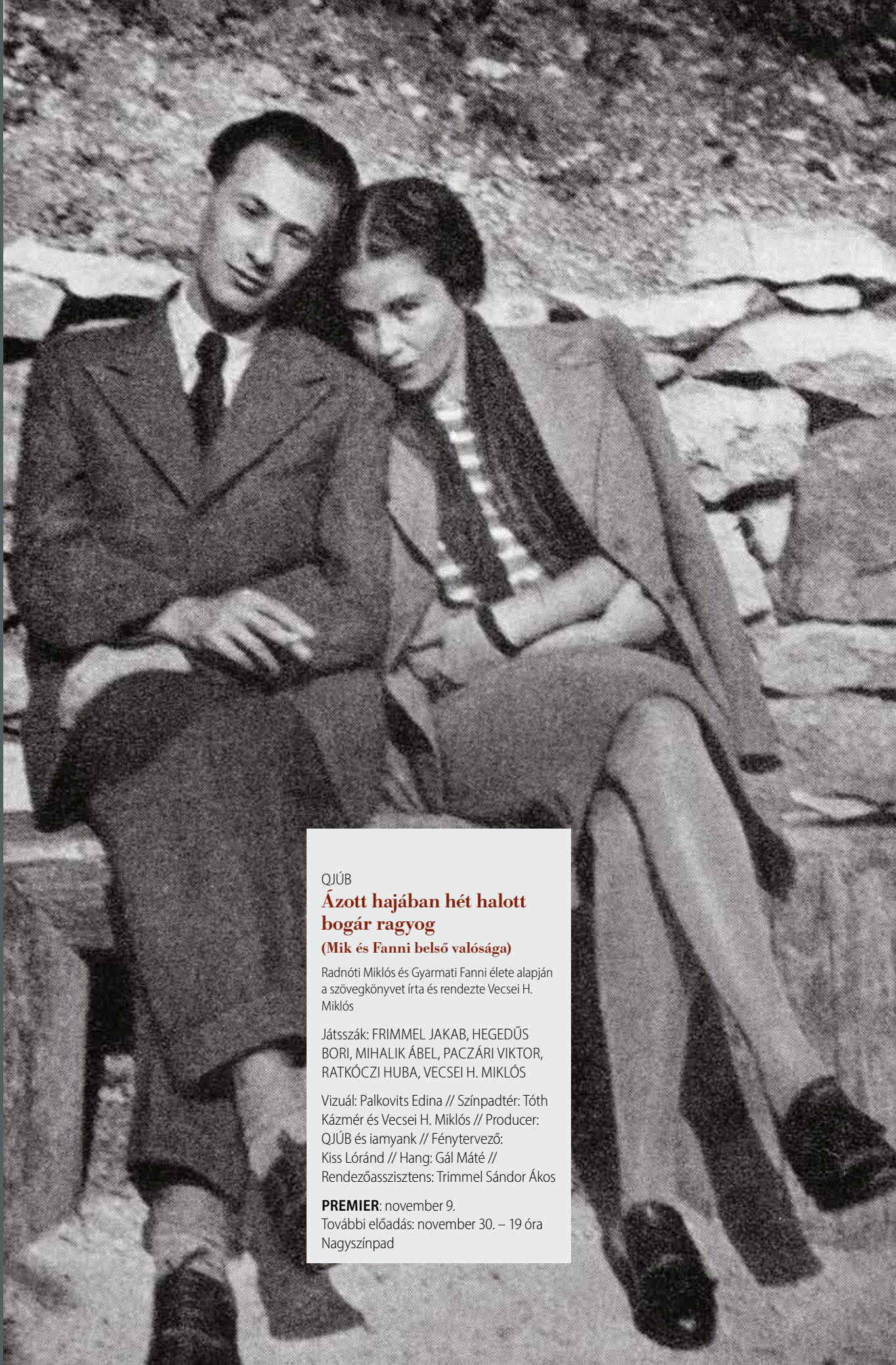

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A *Körhinta*, *A föltámadás szomorúsága*
és az *Egri csillagok* című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

PREMIER • ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR...

QJÚB

Ázott hajában hét halott bogár ragyog

(Mik és Fanni belső valósága)

Radnóti Miklós és Gyarmati Fanni élete alapján a szövegkönyvet írta és rendezte Vecsei H. Miklós

Játsszák: FRIMMEL JAKAB, HEGEDŰS BORI, MIHALIK ÁBEL, PACZÁRI VIKTOR, RATKÓCZI HUBA, VECSEI H. MIKLÓS

Vizuál: Palkovits Edina // Színpadtér: Tóth Kázmér és Vecsei H. Miklós // Producer: QJÚB és iamyank // Fénytervező: Kiss Lóránd // Hang: Gál Máté // Rendezőasszisztens: Trimmel Sándor Ákos

PREMIER: november 9.

További előadás: november 30. – 19 óra
Nagyszínpad

RADNÓTI MIKLÓS

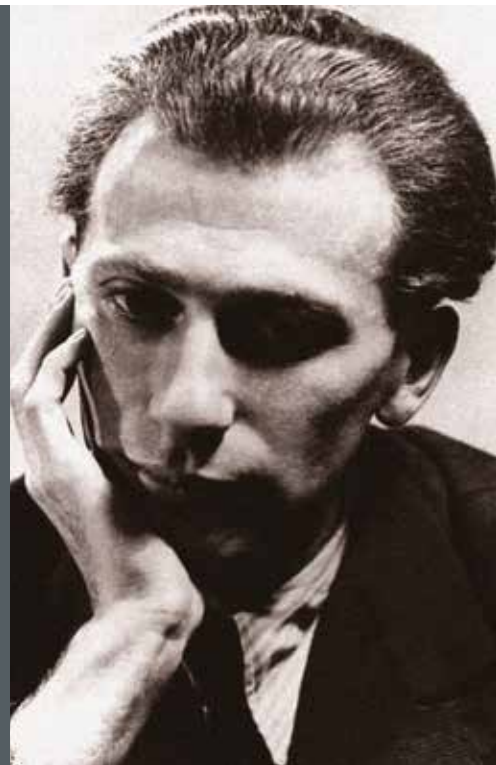
Budapest, 1909. május 5. – Abda, 1944. november 9.

Glatter Miklós néven született asszimilált zsidó családban. Születésekor meghalt az anyja és ikertestvére is. Tizenegy évesen teljes árvaságra jutott, anyai nagybátyja kereskedelmi pályára szánta, ám őt az irodalom vonzotta.

Első kötete – *Pogány köszöntő* – 1930-ban jelent meg. Ebben az évben iratkozott be a szegedi egyetemen magyar-francia szakra, ahol a katolikus pap és tudós költő, Sík Sándor tanítványa lett. Itt került kapcsolatba a népi baloldallal és az illegális kommunistákkal. Az 1931-es *Újmódi pásztorok éneke* című kötetét izgatás és vallásgyalázás vádja miatt elkobozták. Végzés után származása miatt nem kaphatott katedrát, házitanítóskodásból, műfordításból, szerény írói honoráriumokból élt. A harmincas évek közepétől sorra jelentek meg a kötetei: *Járkálj csak, halálraitélt!*, *Meredek út*, *Ikrek hava*. 1937-ben Baumgarten-díjat kapott, pénzügyi helyzete így javult, többször járt Párizsban. 1940-ben még megjelenhettek válogatott versei.

1927-ben ismerkedett meg Gyarmati Fannival, akit 1935-ben elvett feleségül – a háborús évekről írott naplója 2014-ben jelent meg.

1940-től többször behívták munkaszolgálatra. Utoljára egy Szerbiából Győr felé hajtott csoportban látták, a városhoz közeli Abda határában lötték agyon több társával együtt. A zsebében egy versekkel teli füzetet találtak...

Háború, szerelem, költészet

Vecsei H. Miklós – Radnóti Miklósról, az önátadás szabad örületéről, a hűségéről, a halálig írt versekről

Versek, prózák, naplórészletek a QJÚB koncert-színházi előadásában. Életre kelnek a 80 évvel ezelőtt meggyilkolt Radnóti Miklós életének, szerelmének pillanatai, hangulatai, és költészetének megrendítő darabjai. Az „Ázott hajában hét halott bogár ragyog” című produkció születéséről, a műfaji kísérletezésről is beszélgettünk az előadás rendezőjével, írójával és főszereplőjével, Vecsei H. Miklóssal.

Egy sor olyan előadás fűződik a nevéhez, amelyeknek a magyar kultúra fontos személyiségei a hősei – Arany és Petőfi, József Attila, Bartók és Kodály, a magyar film atyjaként emlegetett kolozsvári Janovics Jenő, Csoóri Sándor, Pilinszky János, Cseh Tamás és Bereményi, és a most következő: Radnóti Miklós. Miért pont ők?

– Alkotóként az ember folyamatosan próbálja vizsgálni a belső és a külső valóságát, és igyekszik olyan színházi anyagot találni alkotóközösségének, ami az aktuális vizsgálódásokra legpontosabban reflektál. Olyan sűrűséggel ömlik ránk az információ, hogy nehéz már kibogozni a tények közül a valóságot. A színház, és ezen belül az említett életművek vizsgálata úgy hiszem, segíthet ebben. Tisztán láttatják, hogy a történe-

lem és benne a helyünk és a döntéseink ismétlődnek. A nagy dolgok nem változnak, nem is tudom, hogy egyáltalán tudnak-e. Ezekkel az életművekkel való találkozás éppen olyan, mint egy másik ember megismerése. Először csak összepillantunk, és érezzük, hogy nekünk lehet közünk egymáshoz, de az első találkozás után itt már hirtelen abba a helyzetbe kerülünk, hogy elolvashatjuk ennek a másik embernek a naplóját, a leveleit, a legtitkosabb zugokba láthatunk bele általuk és kortársaik által. Egyre izgalmasabb és fontosabb lesz a kapcsolat, már a másik bűneit is tudjuk vállalni, és egyszer csak arra eszmélünk, hogy ő fontosabb lesz, mint mi. És ebben a pillanatban válik az alkotás igazán széppé, mert mindenünket odaadjuk azért, hogy a magunk korlátait feszegetve, megszólaljon az ő

igazságuk és történetük, amiről hiszem, hogy a miénk is. Persze az ember nem egyből adja oda magát a másoknak a maga teljességével, hanem kell egy momentum, ami – Csoóri Sándor szavaival – az önátadás szabad örületét adja hozzá a munkához.

Mi volt ez a momentum most, Radnóti esetében?

– A háború, és benne a személyiség, a kapcsolataink, a társadalom állapota. Radnótit nyolcvan éve ölték meg, sokmillió testvérével együtt. Fájdalmasan kevés időnek tűnik ez a nyolcvan év. Ha felszállok a villamosra, több emberrel is találkozhatok, aki már élt, akár kiskamasz volt, amikor ez történt. Leülök velük szemben, lopva nézem az arcukat, és újra és újra felteszem magamnak a kérdést, hogy hol vagyunk most mi ebben az áradatban, mi vele a feladatunk? Az utóbbi években újra a háború lett a világ identitása. Nehéz feldolgozni, hogy a civilizáció több ezer év tapasztalata és két közeli világháború után újra ide jut el. Nehéz megbirkózni a gondolattal, hogy mára már sokadik tényező az emberélet, a teremtés csak egy közepes tét lett az asztalon. Természetes ebben a világégésben, hogy a kultúra felpuhul, hogy a társadalom tudat alatt is sekélyesedik és menekül az önálló gondolatok és vállalások elől. Így az első pisz-

tolylövés másnap már benne van a mosópor reklámjában. És így már nem igen tudjuk elválasztani érzelmileg a hírek közt, hogy lebombáznak egy gyerekkórházat vagy panda születik egy állatkertben. Radnóti ötéves az első világháború idején, és huszonkettő, amikor először hall híreket a hitleri Németországról. A jól dokumentált életmű, és többek között felesége, Gyarmati Fanni nyilvánossá vált naplója miatt, szinte napról napra követhetjük, hogy mit tesz az emberrel, a kapcsolatokkal és a társadalommal a háború. Adná magát persze a gondolat, hogy a háború borzalmáról beszéljünk, de hát erről szól most a világ, mi éppen azt keressük, hogy mi dobog Miklós szívében, amikor a tömegsír szélén még mindig verssorokat keres. Mesterinktől kapott tanítás szerint, fel kellett tenni a „kifordított kérdést”: „mit adhat nekünk a háború?”. Ez a groteszk gondolat a darabunk premisszája, ez szerepel a szöveggönyv elején, és ennek mentén kapaszkodtunk össze az alkotóközösséggel.

Az alcím alapján – Miklós és Fanni belső világa – nem nehéz kitalálni: a szerelem témája is foglalkoztatta.

– Azt hiszem, a színházi dimenzióban ezek a nagy fogalmak, mint a szerelem, a háború, a költészet, vagy éppen a természet,

egy pillanatra sem válnak el egymástól. Alig lehet egyikről a másik nélkül beszélni, és fontos is, hogy ez így van, mert így a végén minden összeér, ami eddigi pályámon számomra a színház legfontosabb tanulsága. Éppen emiatt a komplexitás miatt, én magam egy picit elfordultam a hagyományosnak mondható, történetmesélő dramaturgiától, és igyekszem egy belső valóságnak a történetét és ívét felrajzolni. Ehhez egyébként Pilinszky János esszéje adta a legfontosabb inspirációt, amiben arról beszél, hogy az ő története nem arról szól, hogy mi történt meg vele, hanem hogy mit vett észre. Hogy az ő életrajza a figyelmének az önéletrajza. Ezt a dramaturgiát jelzi a „belső valósága” kifejezés. Miklós és Fanni kamaszként szerettek egymásba, később összeházasodtak, és minden számunkra szinte felfoghatatlan megpróbáltatás ellenére is erős és végletekig őszinte maradt a kapcsolatuk, kitartottak egymás mellett, és a 102 éves korában elhunyt Fanni végig hű maradt a költőhöz. Naplója ennek a nehéz szerelemnek szép és hiteles dokumentuma – elhangzanak belőle részletek az előadásban. De elhangzanak többek között a *Tétova óda* részletei vagy a *Levél a hitveshez* című vers is, ami a *Bori notesz*ben maradt ránk. Ez a füzet az abdai tömegsírban talált holttest kabátzsebében volt,

RADNÓTI MONDJA... .

(részletek a szövegkönyvből)

Hogy is kezdjem... A szobám falán három „családi kép” van, három fényképmásolat. Barabás egyik meglehetősen ismeretlen Arany-festményének másolata, ugyanerről a festményről külön a fej és Simó Ferenc egy nemrégiben fölfedezett festményének másolata az öreg Kazinczyról. A Kazinczy-képről csaknem mind-egyik „nem bennfentes” látogatóm, de az Aranyról is sokan (nem a közismert, népivé stilizált arc) megkérdezik: „a nagybátyád?” vagy „a rokonod?” Igen – felelem ilyenkor –, Arany és Kazinczy. S valóban nagy- vagy dédnagybátyáim ők. S rokonom a hitétváltó Balassa, az evangélikus Berzsényi és Petőfi, a kálvinista Kölcsey, a katolikus Vörösmarty vagy Babits, avagy a zsidó Szép Ernő vagy Füst Milán, hogy közelebb jöjjenek.

S az ősök? A Berzsényi szemével látott Horatius éppúgy, mint a zsidó Salamon, a zsoltáros Dávid király, Ésaías vagy Jézus, Máté vagy János stb., rengeteg rokonom van. De semmi esetre sem csak Salamon, Dávid, Ésaías, Szép Ernő vagy Füst! Vannak távolabbi és közelebbi rokonaim. Nem mondtam ezzel újat Neked, azt hiszem. Ezt így érzem, és ezen a „belső valóságon” nem változtathatnak törvények.

Zsidóságomat sohasem tagadtam meg, „zsidó felekezeti” vagyok ma is (majd később megmagyarázom, miért), de nem érzem zsidónak magam, a vallásra nem neveltek, nem szükségletem, nem gyakorlom, a fajt, a vérrögöt, a talajgyökért, az idegekben remegő ősi bánatot baromságnak tartom, és nem „szellemiségem” és „lelkiségem” és „költőiségem” meghatározójának.

(...) Ezek kitagadhatnak, befogadhatnak, az én „nemzetem” nem kiabál le a könyvespolcra, hogy mars, büdös zsidó, hazám tájai kinyílnak előttem, a bokor nem tép rajtam külön nagyobb, mint más, a fa nem ágaskodik lábujjhegyre, hogy ne érjem el gyümölcsét. Ha ilyesmit tapasztalnék — megölném magam, mert másként, mint élek, nem tudok, s mást hinni és másképp gondolkodni sem.

Alvás előtt

*A dinnye busát már belebelte az ős,
nem barsan késem jó éle nyomán, csak bölcs
szavakat ejteget s szelíden reped el,
de a szilvák arany ölén még feszesen
ül a mag! ó, ének dicsérjen két gyümölcs,
olcsó vacsorák dísz, kilós eledel!*

*És ének dicsérjen szegényt etető nyár,
asztalomon maradékok: száraz magok,
kis halom gyümölcs, már kukacsal ékesen,
de új gyümölcssel jó a hűvösujju ős,
ázott hajában hét halott bogár ragyog
és lopva osztogat, nem hallik lépte sem.*

*(Míg én gyümölcssel és verssel bibelődöm,
addig asszonyom elaludt beverőjén,
szertehagyva esti tettei dús sorát:
angol nyelvkönyv, hajának csattja, hús tea.
De motozásomra úgy ébred és ragyog
s úgy vetkezi álmát, mint gyermeki tündér,
vagy alvó virágunk, ha az ablakon át
rásüt a betolongo, déli verőfény.)*

Nyugat, 1936

benne a magyar költészet olyan remekműveivel, mint a *Hetedik* és a *Nyolcadik ecloga*, az *Erőltetett menet*. Ez az ember szó szerint a halála pillanatáig írja a verseit. Ami történik vele, mindaz a borzalom, amit átélnek a Szerbiából Győr felé hajtott erőltetett menetben, költészetté válik. Ezt alkotóként újra és újra az eszünkbe kell vésnünk, hogy nincs az a körülmény, amiben a gondolat megállítható. Az utolsó szavait szinte a saját sírjában írja. Ez a kép minden magyar nyelvű művésznél stigmaként lehet jelen alkotói identitásában.

Minek nevezzük ezt az előadást? Koncertszínház, színházi koncert?

– Nem tudom. Nincs egyiknek sem műfaji meghatározása, legfeljebb megszokásaink vannak. És talán nem is olyan fontos ez. Juhász Anna irodalmár – Juhász Ferenc költő lánya – indítja majd ez előadást egy életrajzi bevezetővel, és azután az alkotócsapatom, a QJÜB áll majd a színpadon. Ebben a közösségben kiváló színházcsinálók, zenészek és képzőművészek dolgoznak és gondolkodnak együtt – Hegedűs Bori, Mihalik Ábel, Frimmel Jakab, Ratkóczi Huba és Paczári Viktor felelnek a történet zenei feldolgozásáért, Koltay Dorottya Szonja, Palkovits Edina, valamint a Kiegészítő Izzók dolgoznak munkáinkban a látványvilágért, Kiss Lóránd pedig a fényeket tervezi

Frimmel Jakab

Paczári Viktor

Ratkóczi Huba

meg. A Covid alatt hoztam létre ezt a közösséget, hogy ha már színházat nem lehetett csinálni, akkor kísérletezzünk! Összejöttünk, játszottunk, tervezgettünk és megfogalmazódott egy kérdés: mi is a különbség színház és koncert között? A színház már jó ideje uniformizálódott, elvált egymástól a színpad és a nézőtér. Látunk egy történetet, elhangzanak szavak, amit felfogunk – leginkább az agyunkkal, kevésbé a szívünkkel. Emellett a mindennapokban ömlenek ránk a képek, a videók, a hírek, és ebben az áradásban már szinte lehetetlen kimondani a színpadon egy-egy olyan mondatot, ami megrendíti a nézőt. Korábban a színház „tudta” ezt, a néző úgy ment haza egy előadásról, hogy azt érezte: valami megváltozott. A színháznak számomra ez a feladata. A katarzist keresem, és látom, hogy egy-egy koncerten akár többtízezer ember előtt létre tud jönni. Így ezt a két formát próbálok most közelíteni egymás felé a hatás jelszaván keresztül.

A „hatás jelszava” nem válik a hatásvadászat fedőnévévé?

– Inkább úgy fogalmaznék, hogy zene, látvány, szöveg és történet teljesen egyenrangúan jelenik meg. És minden pillanat azért van, hogy érezzük, és nem azért, hogy értsük. Nehéz erről jól beszélni, hiszen éppen a szavakat és a magyarázatokat próbáljuk meg kikerülni. Arra jöttünk rá, hogy nem a művek-

Mihalik Ábel

Vecsei H. Miklós

Hegedűs Bori

kel van a baj, hanem a formával, amit hozzájuk választunk. Ezen az úton kísérletezünk a QJÚB-bal, és egyelőre úgy tűnik, hogy a költői életművek vizsgálata számunkra most a legerősebb inspiráció. Így született Csoóri Sándor életműve alapján a *Párbeszéd, sötétben*, majd Pilinszky Jánoséból *A kocka kibontása* című koncertszínházi előadásunk... Az, hogy most Radnóttal a Nemzeti nagyszínpadán mutatkozhatunk meg, arra ösztönöz bennünket, hogy még inkább a színház felé mozduljunk.

„Belső történetet” említett – honnan indul és hová jut el az előadás?

– Két halál satuja közt, írja Radnóttiról Csoóri. Születésekor meghal az ikertestvére és az édesanyja, ezt idézzük meg az *Irek havának* részletével és jutunk Miklós és Fanni naplórészletein, versiken át Abdáig, a tömegsír feltárásáig, majd Fanni találkozásáig a holttesttel. Sok előadásom halállal ér véget, tudatosan készültem rá, hogy ezúttal jelenjen meg a feltámadás.

Az előadás címe az *Alvás előtt* című versből való. Miért pont ez?

– Mert szerintem ez Radnóti egyik legszebb sora: „...ázott hajában hét halott bogár ragyog”.

KORNYA ISTVÁN

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

„**A**dná magát persze a gondolat, hogy a háború borzalmáról beszéljünk, de hát erről szól most a világ. Mi éppen azt keressük, hogy mi dobog Miklós szívében, amikor a tömegsír szélén még mindig verssorokat keres...

MIÉRT QJÚB?

Amikor nevet kerestünk a csapatnak, épp a Beszélgetések Pilinszky Jánossal című könyvet olvastam. Ekkor bevillant a kocka szó angolul, hogy „qjúb”, de így fonetikusán, és feljegyeztem a lap szélére. Leírtam különböző betűtípusokkal, aztán elkezdtem azon gondolkodni, hogy a kocka mit jelent az én életemben, és hogy milyen szép szimbolikája is van, csak hiányzott belőle valami szakralitás. Elkezdtem ugyanarra a lapra kombinációkat alkotni, belerajoltam egy kis keresztet a kockába, kiegészítettem az oldalai találkozását, de egyik sem volt az igazi. Másnap reggel, amikor tovább olvastam a könyvet, egy olyan rész következett, amiben Pilinszky a reinkarnációról írt, hogy ő hisz benne, mégis ezerszer sűrűbbnek érez egy leélt életet a földön, és mindezt a térgeometriával hozta összefüggésbe. Szerinte, hogyha előttünk van egy kocka, akkor csak sejthetjük, hogy az egy kocka, mert nem látjuk minden oldalát, és mindig lesz egy pontja, ami takarásban van. Csak akkor tárul eléink a teljes kocka, hogyha kiterítjük, kiterítve viszont már egy kereszt. Nagyot mosolyogtam, mert annyira egyértelmű jel volt, hogy ez lesz számunkra a megfelelő név, a kocka kibontása pedig a vezérelvünk ezen az úton – mondta a névválasztás történetéről Vecsei H. Miklós a Képmás Magazinak 2023-ban.

fotók: Ilovszky Béla

Szarka Tamás

Esthajnal

cigányballada Makszim Gorkij Makar Csudra című elbeszélése és A cigánytábor az égbe megy című film nyomán

Makar Csudra – BLASKÓ PÉTER | Lujko Zobar – BERETTYÁN NÁNDOR / HERCZEGH PÉTER | Esthajnal – KATONA KINGA / MARTOS HANGA | Csiriklo – RÁCZ JÓZSEF | Danilo, Esthajnal apja – NYÁRI OSZKÁR m. v. | Javasszony – NAGY MARI | Seftelő – BODROGI GYULA | Szentmihályi Vendel – SZARVAS JÓZSEF | Fiatal cigány – KRAUTER DÁVID e. h. | Anunciáta, Lara – SZILÁGYI ÁGOTA | Juliska – POLYÁK ANITA e. h. | Zobar húga – BATTAI LILI LUJZA e. h. | Bakó – BABINDÁK ERNŐ M. V. | Cinka – DOBOS JUDIT m. v. | Baba – GÁBOR ANITA m. v. / BAKONDI JÁZMIN m. v. | Puszi – FARKAS RAMÓNA m. v. / FENYVESI KRISZTINA m. v. | Csendőrpáncsnok – BORDÁS ROLAND | Kokastollas csendőrök – MADÁCSI ISTVÁN, CSABAI JÓZSEF MÁRK | Bálint gazda – TOMPA ATTILA m. v. | Lótolvajok – SÉRA DÁNIEL e. h., SÁNTA GERGŐ m. v., SZEVERÉNYI BARNABÁS m. v.

Zeneszék: Babindák Ernő, Szajkó Nándor, Baranyi Zoltán, Mendi Milán • Közreműködnek: a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művészei, a Baross Imre Artista- és Előadóművészeti Akadémia növendékei

Díszlet: Galambos Péter // Jelmez: Berzsényi Krisztina // Táncdramaturg és koreográfus: Zs. Vincze Zsuzsa // Társrendező, koreográfus: Zsuráfszky Zoltán

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

ŐSBEMUTATÓ: 2024. október 12. • Nagyszínpad

a Nemzeti Színház, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes, a Karaván Színház, a Fővárosi Nagycirkusz és a Baross Imre Artista- és Előadóművészeti Akadémia közös előadása

PREMIER GALÉRIA

A színpadon párhuzamosan történnek az események, az egyik hangulatból a másikba húzzuk-sodorjuk a nézőket. Van, hogy egyszerre vagy hatvanan vannak a színpadon! Egy pillanatra se állunk meg, egyik kép a másikba folyik, aztán már lendül is tovább. Amikor kell, dübörög az előadás, néha meg lassú, fájdalmas, máskor tele van humorral. Száll a színház, és mi repülünk vele.

SZARKA TAMÁS
az előadás zeneszerzője és írója

SZÉCSI NOÉMI

„Magával ragad a skatulyányi színpadon összehangolt sok tehetség, kölcsönös bizalom és lankadatlan játékkedv.

SAJGÓ SZABOLCS

„Vajon van-e és milyen katartikus tapasztalata annak, aki megtekinti a darabot?

Vándorszínészek

„Óh, az nagy úr, a kóbor teátrista!” – villant eszembe a mondat, ahogy a hektikus hétfő délutánból kiszakadva lehuppantam a nézőtér székébe. A színészek bambán köpködtek a napraforgóhéjat, harsányan bizalmaskodtak a szállingózó közönséggel, egyikük, Ferenci Attila pedig éppen „sztoriban volt”, afféle kocsmamonológban. Pár percig védekezően szorítottam magamhoz a kistáskámat, mintha attól félnék, hogy engem szeletel fel a bűvész, nekem éneklő a szerelmes balladát az énekes, engem lönek ki egy kellékágyúból, vagy más módon leszek része az előadásnak. Szokni kellett az instruált közvetlenséget.

A magyar színházakban már jól bejáratott szovjet komédiának, *Az öngyilkos*nak itt ez adja sajátos ízét: a szönyegekből összetákolt színpadféle, a színészek, akik számtalan – helyhiány miatt fel nem tárható – okból nem a budapesti közönség lieblingjei, átutazók a kulturális szcénánkon, bár néhányuk rendszeresen játszik a Nemzeti Színház előadásaiban. A tájelőadásokon otthonos beregszászi társulat azonnal megteremti a színházatlan színészek színházcsinálásának hangulatát. Ahogy szájról szájra száll: „megérkeztek a teátristák”, a gyűrhetetlen színészek lekecmeregnek az ekhós szekérről, kiveszik az Aranysas fogadó tánctermét vagy a város más nagy hodályát (például a mi Nemzetink kamaratermét), színlapokat osztanak, majd a tartózkodás időtartama alatt lendületből leveszik a lábáról a theszpizsi élvezetekben ritkán részesülő nézősereget. A kis színpadon szinte végig teljes számban játszó csapat tagjai képzeletben meg is jelenítik a pocakos amorózót, a szebb napokat látott primadonnát, a méltóságteljes anyaszínésznőt, a törtető kezdő színésznőcskét, a trombitahangú komikát, a még nyers naturburschokat. Külön bónuszként mintha Séra Dani lenne a vándorszínész-társulathoz felcsapott izgága

Élni vagy nem élni?

„Az élet csak azok számára üdv, akik a mennyország elérésére használják föl”, vallja a negyvenkét évesen gyermekkori hitére visszatért Liszt Ferenc, ami hitben aztán rendíthetetlenül meg is maradt haláláig.

Az öngyilkos című előadás után hosszan elüldögéltem a Nemzetiben a Gobbi Hilda Színpad nézőterén. Ott ültem akkor is, mikor már rég kiürült színpad és nézőtér, és mikor már jó ideje az otthoni félhomály vett körül 21. századi „cellámban”, a zsongó nyolcker mélyén a Faber Péter jezsuita rendház negyedik emeleti magasán. Nem mondhatom, hogy a színházban látottak, hallottak nem gondolkodtattak el.

„Valaki mondja már meg, van-e élet a halál után!” – Nyikolaj Erdman *Az öngyilkos* című abszurd komédiájának végefelé újra és újra felhangzik ez a mondat. A darab elejétől kaotikusnak látszó jelenetek, zavarosnak tűnő beszéd, ürt kongató szavak jól ismert, akár kocsmainak is mondható világot jelenítenek meg. Ezek szellemes szövete készíti elő az emlegetett aggódó faggatózást a halál utáni étellel kapcsolatban. Legalábbis azok kérdését, akik felfogják, hogy a halál valóság, illetve, hogy egyszer csak nem lesz többé élet, legalábbis az, ami addig mindennél fontosabbnak tűnt. Élni, élni, bármi áron, akár mint a levágott fejű csirke, rohángálni még valameddig, akárhogy is ebben a földi baromfiudvarban – fogalmazza a darab főszereplője azt, ami neki a legfontosabb, és idézik kötelességszerűen azokat, akik a darabról beszélnek, írnak.

Az 1928-ban született, mesterműnek tartott darab a száz évvel ezelőtti Szovjetunió hétköznapjait villantja föl közel két órában. Színházi próbái hazájában évekig elhúzódtak, de bemutatását végül 1932-ben végleg betiltották. Erdman másik darabját, az 1924-

költő (s talán azért sem erőltetetten iderángatott gondolat ez, hiszen a Petőfi-szerepkör nem idegen tőle). Csak Podszekalnnyikov (Sótér István) és neje (Polyák Anita) nem illeszthető a képzelte keretbe, hiszen ez a 20. századi antihős nem passzol a 19. századi vándorszínészek világához. Polyák Anitán őszintén elámulok: isteni adomány az ilyen szép orgánum és a póztalan játék képességének együttese. Magával ragad a skatulyányi színpadon összehangolt sok tehetség, kölcsönös bizalom és lankadatlan játékkedv. Az üzenetre, amit Nyikolaj Erdman küldött az 1928-as Szovjetunióból, már oda se figyelek. Hogy a kisember kiért haljon és ne haljon meg, az nekem már mindegy. Én sem halok meg már senkiért, lám, szaladok, mint a levágott fejű csirke. Immár hazafelé. Mindeddig úgy esett, hogy

ben írt *A megbízatást*, ami a teljes identitásvesztésig viszi el nézőit, bemutatták ugyan, de aztán az is hasonló sorsra jutott. A szerzőt pedig egy szatirikus verse miatt, amit Sztálin magára vett, letartóztatták, internálták. Ezzel a színházi tevékenysége nagyjából véget is ért. Későbbiekben a film felé fordult, nem kevés sikerrel. A főművének tartott *Az öngyilkos* a peresztrojkaig betiltott mű maradt. Magyarországon azonban, illetve a Kárpát-medencei magyar színházakban az elmúlt évtizedekben a darab otthonra lelt. Vajon miért? Milyen szempontok vezettek oda, hogy ez a mű a nemzet színházában ismét előadásra kerüljön a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházzal közös produkcióként, ifj. Vidnyánszky Attila rendezésében, Dalos Rimmát dicséret fordításban?

A darab kapcsán az egyik téma, ami engem foglalkoztat, a katarzis kérdése. Vajon van-e és milyen katartikus tapasztalata annak, aki megtekinti a darabot? A hiábavalóságról a darab

a Nemzeti Színház felépülte óta egyszer sem éltem még itt meg nagy színházi élményt, amit esetenként a rossz darabválasztás, máskor a rideg közhangulat és szinte mindig az esetlen épület számlájára írok. Most először hagytam el meleg bizsergéssel ezt a hodályt.

Elteltem a vándorszínészet élményével, és ahogy otthon a könyveimhez hozzájutottam, ki is kerestem a passzust az *És mégis mozog a földből*, hogy szavakat találjak arra, amit átéltem. Hogy miért is nagy úr „a kóbor théatrista”: „*Magá teszi magát azzá, ami lenni akar. Ostrommal foglalja el az országát, s övé az, amíg másikat nem foglal helyette. Nem esedezik diplomáért semmi doctorum collegiumnak. Ott a diploma szívében, a lelkeben, a hangjában. Adófizetője az egész világ, s még akkor is adósa marad, mikor már fizetett neki. Abányan látják, amnyian szerelmesek belé. És ő azt tudja jól. Dicsőséggel él és örök reménnyel. Aranyat eszik! Nem tartozik senkinek barátsággal, még a publikumnak sem. Ha egy helyen jól fogadták, odább megy, keres más. A kritikus nem jár nyomában, mint az udvari színházak művészeinek; neki csak bámulói vannak. Nincs gondja a vagyonszerzéssel, nincs gondja a veszteség miatt. Ünnepelet ember, aki amellet boldog. És megérdemli, hogy az legyen. Olyan munkát végez, amit minden nap nyomban meg kell fizetni a sorsnak; mert utólagos jutalma nincsen...*”

Hát ezért van az, hogy tegnap, ma és holnap az erkölcsi győztes: a vándorszínész.

a szerző író

elég tiszta tükröt tart nekünk. Abból, ami nem az ember tiszteletét erősíti, ami az emberi méltatlanságot tudatosítja elsöprő erővel, abból a néző kap bőven, szellemesen. De segít-e a darab – és ha igen, hogyan – a nézőnek abban, hogy a saját és mások gyengeségeivel szemben ellenállóbb legyen a kiábrándulással, az értelmetlenséggel? Vagy ezt a nézőre hagyja, hogy találjon magától, magában erőt a talpon maradáshoz, sőt, az emberségben növekedéshez a reálian mutatott visszasságok közepete? És ha a nézőre hagyja, ezt tudatosan teszi-e, vagy csak azért, mert a bajt, betegséget ugyan látja, de gyógyírt rá nem tud vagy nem akar adni?

Kérdezem magam, megérte-e a darab megtekintése az időt, amit rászántam? A darab élt bennem tovább a színházból kilépve, vagyis megérte. Akik a nyilvánosság elé állnak, felelősek azért, amit tesznek a köz asztalára. „Külsők” véleményének kérése és közlése arról, hogyan látja el feladatát a színház, erről a felelősségről szól. Egy-egy vélemény segíthet azoknak, akik kiáltják a darab főszereplőjével: „*Valaki mondja már meg, van-e élet a halál után!*”

Lisze-idézzel indítottam, azzal is zárom: „*Mi más az ember élete, mint prelúdiumok sorozata abhoz az ismeretlen dalhoz, melynek első ünnepélyes kottajeyét a halál adja meg!*”

a szerző jezsuita szerzetes, író, költő

Workshop a 2023-as alkotótábor résztvevőivel

Halad a Karaván

Nyári Oszkár Esthajnal felmenőiről, saját roma színtársulatáról, együttműködésekről, előítéletekről és a nemzetiségi színházakról

Egy cigány Rómeó és Júlia történetet mesél el a Nemzeti Színház Esthajnal című előadása, amelyben a roma Karaván Színház színészei, növendékei, zenészei is szerepelnek. A közös munka apropóján vezetőjünkkel, Nyári Oszkárral a társulat negyedszázadáról és a roma színjátás helyzetéről is beszélgettünk.

A Karaván nem az Esthajnallal „vonult be” a Nemzetibe...

– Tízéves történet ez. 2014 őszén Vidnyánszky Attila felvette a Nemzeti repertoárjába a Karaván Színház kezdeményezésével és a debreceni Csokonai, a békéscsabai Jókai, a tatabányai Jászai Mari Színház, valamint a Baross Imre Artistaképző

koprodukciójában megvalósult Egerek című gyerekelőadást, és az évek során több más produkciónk is meghívást kapott a Nemzetibe. Amikor pedig felmerült, hogy *A cigánytábor az égbe megy* című filmből és az annak alapjául szolgáló Gorkij-novellából előadás készül, Attila meghívott egy szerepre, és azt kérte, hogy a társulatomat hozzam magammal.

„Nem az volt az elsődleges cél, hogy színészeket képezzünk, hanem hogy a művészet eszközeivel segítsük a képességeik kibontakozását, hogy jó gondolkodású fiatalokká váljanak. Ehhez egy alkotóműhely tökéletes alapot képez.

Karavános növendékek játsszák Esthajnal barátnőit, Puszit és Babát, Cinkát pedig Dobos Judit színművész alakítja. Négy fiatal zenész is bekerült az előadásba. Igazán remek próbafolyamatot tudhatunk magunk mögött a Nemzeti színészeivel, a Magyar Nemzeti Táncegyüttes művészeivel, az artistaképző növendékeivel.

A próbák alatt a rendező kérésére többször mesélt a roma kultúráról. Mit szeretett volna tudatni velük?

– Esthajnal apját, Danilót játszom, és a monológomban azt is elmondom, hogy a cigányok zenészkatonaként, kovácsként, fegyverkészítőként részt vettek a Rákóczi-szabadságharcban, majd a 1848-as csatákban is. A próbák alatt a társulatnak arról meséltem, hogy mikor és hogyan érkeztek meg cigánykaravánok Magyarországra, hogyan fogadták a letelepedetteket a dualizmus idején, kik és miért nem akartak vándorcigányokat látni az utakon, milyen ellenszenvvel és nehézségekkel kellett a romáknak megküzdeniük. Meséltem a darabbeli Esthajnal felmenőiről, a régóta itt élő családokról és az újonnan érkezettekéről, a cigányzenéről, a kulturális eltérésekről, arról, hogy egy időben Moszkvától Párizsig az emberek vágyták a csárdást, a palotást és

a verbunkost, amit cigányzenészek játszottak. Beszéltem híres cigányprimásokról, a hagyományos ételekről, és arról is, hogyan szívták magukba a Kárpát-medencében vándorló, tevékenykedő, kereskedő romák a különböző kultúrákat.

2000-ben kaposvári színészként indította el a Karaván Színházat. Mi volt az indíték?

– Három bemutatóm volt abban az évben. Négy éve végeztem a budapesti Színművészeti, és úgy éreztem, hogy nem kapok a lelkemnek, az elvárásaimnak és az energiáimnak megfelelő és elegendő munkát. Már korábban is foglalkoztam fiatalokkal, kezdetben művészeti tábortartókat tartottam, roma gyerekeket tanítottam, forgattam velük dokumentumfilmet, darabokat rendeztem. Érdekelt a tehetséges fiatalok felfedezése, segítése, azt gondoltam akkor is, ma is, hogy akiben van lendület, akarat és szándék, annak sok feladatot kell adni, hadd fejlődjön. Többen váltak művésszé azok közül, akik megfordultak a táboraimban. Másodéves főiskolásként kezdtem el alkalmazkodik vezetni a *Műzsa* című kulturális műsort és a *Roma Magazin* a tévében – már akkoriban foglalkoztatott az a kérdés: miért nincs kulturális bázisa egy több százezres kisebbségnek?

Katona Kingával az Esthajnalban

Próbált támogatókat, társakat is keresni a megvalósításhoz?

– Igen. 1995-ben a fővárosi színházak igazgatóinak rendeztek egy fórumot a Merlin Színházban, ahová harmadéves főiskolásként elmentem, és szót kértem. Elmondtam, hogy ha arról folyik az eszmecsere, hogy milyen legyen a színházi élet a jövőben Budapesten, akkor itt az ideje, hogy nagyobb hangsúllyal induljon el a nemzetiségi színjátszás, ezen belül kapjanak lehetőséget a romák is. Úgy gondoltam, hogy ott kapcsolódhatunk majd be a magyar és az egyetemes színjátszásba, ahol éppen tartunk azzal együtt, hogy sokan, akik a roma színjátszásban részt vesznek, professzionális színházakból hozzák a maguk tudását. És akkor nemcsak rózsás szoknyák pörögnek majd a színpadon, hanem komoly, gondolkodásra készítő darabok kerülnek elő, például Lorca sokat játszott drámái, és Bari Károly, Lakatos Menyhért, Csemer Géza művei vagy magyar és külföldi klasszikus szerzők drámái, kortárs művek vagy regények adaptációi – és ez revelációként hat majd! Azt is hozzátettem, hogy nem kell ezen sokat gondolkodni, rögtön el kell kezdeni. Moszkvában már 1931-ben megalapították a cigány színházat. Mondtam, nagy baj lesz, ha harminc év múlva – tehát éppen mostanában – nálunk nem lesz ilyen.

És van ilyen?

– Nincs. A Karaván Színház is civil kezdeményezés. Pedig egy ekkora közösség igényli, hogy ápolhassa a kultúráját, megmutathassa, hogy milyen interakcióba tud lépni mai környezetével, a korával. Ha lenne egy kulturális központ, akkor ott

kiteljesedhetnének. A romák magyarnak érzik magukat, és rendelkeznek még valami plusszal: saját kultúrájukkal. Fontos, hogy más színházakban is megjelenjenek néha romákról szóló darabok, de a téma nincs jelen folyamatosan. Azért indítottam útjára a Karaván Színházat, hogy rendszeresen jelenjenek meg romák a színpadon. Már a művészeti táborokban is kiderült, hogy szükség van folyamatos képzésre, majd később a Pince-színházban – amit akkor Piccolo Színháznak hívtak – kaptunk erre lehetőséget. Elindítottunk egy színészképző stúdiót olyan hátrányos helyzetű roma és – nagyon fontos: nem roma – fiataloknak, akik érdeklődnek a színház iránt. Motivált, tehetséges gyerekeket kerestünk, végül a két-háromszáz jelentkezőből 14 gyereket vettem fel.

Hogyan láttak munkához?

– Az első évben semmi mást nem csináltunk, mint a koncentrációt fejlesztettük és ismerkedtünk a színház világával. Nem az volt az elsődleges cél, hogy színészeket képezzünk, hanem hogy a művészet eszközeivel segítsük a képességeik kibontakozását, hogy jó gondolkodású fiatalokká váljanak. Ehhez egy alkotóműhely tökéletes alapot képez.

Voltak segítői, társai?

– Magam mellé vettem néhány zenészt, színészt, rendezőt, gondolkodó embert. A második évtől meghívtam tanítani kaposvári kollégámat, Tóth Gézát és Nyári Pál magyar-népművelés szakos pedagógust. A művészeti munkában a legfon-

NYÁRI OSZKÁR (1968)

Jászai Mari-díjas színművész, színházpedagógus, társulatvezető 1996-ban diplomázott Kerényi Imre osztályában a Színház- és Filmművészeti Főiskola színész szakán. Még abban az évben a kaposvári Csiky

Gergely Színházba szerződött, amelynek azóta is tagja. A Magyar Televízióban 1996 és 2000 között a *Roma Magazin* műsorvezetője volt. 2000-ben megalapította a Karaván Művészeti Alapítványt, melynek célja a hátrányos helyzetű, elsősorban roma származású fiatalok segítése. Számos tévé- és játékfilmben, valamint tévésorozatban szerepelt.

A Nemzeti Színházban az *Esthajnal*, a kaposvári Csiky Gergely Színházban a *Dunakanyar* és a *Legénybúcsú* című előadások mellett az idei évad premierjeiben is látható: *Jelenetek egy házasságból*, *Száll a kakukk fészkére*, *A mi kis városunk*. A Karaván Színházban a *Prah* és *Guppi* című darabokban játszik, és két rendezése is megtekinthető: *Zenemenő*, *Szótagszámláló*.

tosabb társam a feleségem, Nyári Szilvia Domján Edit-díjas színésznő. A második évet egy vizsgadarabbal, Urbán Gyula *Minden egér szereti a sajtot* című előadásával zártuk, amelyben hivatásos színészek is szerepeltek. Két bemutatót tartottunk, két szereposztással. Ezzel mutatkoztunk be a Piccolo Színháznak is, és ezek után felkértek, hogy legyünk a színház gyerek- és ifjúsági tagozata. Boldogan vállaltuk. Fontos volt számunkra, hogy a növendékek minél több színházi emberrel, szakmabelivel találkozzanak. Végül ebből a darabból született meg a már említett *Egerek* című előadás.

Mit tanulnak a növendékek, milyen képzéseket tartanak nekik?

– Mostanában, hogy sűrűbb lett az életünk – mert a Nemzetin kívül a kaposvári színházzal is koprodukcióban dolgozunk –, a képzés picit háttérbe szorult, de több lett a fellépésünk. Hosszú éveken át heti rendszerességgel színésmesterséget, művészi beszédet, beszédtechnikát és éneket oktattunk, fél-évkor és évvégén vannak a vizsgák. Számos olyan vizsgaelőadás született, amelyet aztán évekig tudtunk játszani. Most is több mint tíz előadásunk van repertoáron. Az utóbbi időben

Jelenet az Esthajnalból – Bodrogi Gyula a karavános szereplőkkel

inkább workshopokat tartunk, tömbösítjük az órákat, hogy közben biztosítani tudjuk a folyamatos működést. A feladatok miatt én állandóan ingázom Kaposvár és Budapest között.

Kezdetől fogva sikerrel léptek színpadra?

– A száz férőhelyes színházban 99 százalékos nézettséggel játszottunk. Nézőink nem roma gyerekeket és nem cigányszínházat jöttek nézni, hanem ugyanúgy, mint más színházakban: gyerekelőadást, aztán később ifjúsági, vagy felnőtt nézőknek szóló előadást is. Lassan lettek segítők, rajongóink, akik várták a következő bemutatókat. Mindig is úgy gondoltuk, hogy szeretnénk megnyitni, nem pedig beszorítani magunkat egy nemzetiségi színház vagy egy gyerekstúdió skatulyájába. Azt akartam megmutatni, hogy két év alatt mit lehetett elérni – és elég sokat lehetett.

Ami bizonyára megalapozta a sikeres folytatást...

– Egy idő után sajnos nem jöttek a támogatások, nem kaptuk meg azt a figyelmet, amit kellett volna. Miután megértettem, hogy nekünk kell életben tartani a színházunkat, önerőből próbáltuk folytatni a munkát. Újabb és újabb gyerek- és ifjúsági előadásokat mutattunk be. A színházunk költségvetéssel nem rendelkező intézmény, társulatot sem tudunk fenntartani, örülünk, ha a háttérrel valamilyen módon biztosítjuk. A hátrányokból folyamatosan erényeket kell kovácsolnunk. Mivel a Karaván működése nem rentábilis, mindenképpen szükségünk van támogatásra. Épületünk azért van, mert úgy

Az Egerek szereplőgárdája – középen Szabó Dezső, a Miskolci Nemzeti Színház cigány származású örökös tagja

Nyári Szilviával Spiró György Prah című darabjában

döntöttem, hogy ugyan nagyon drágán, de kibérlünk egy pincét, és ott felépítünk egy színházat. És elkészült az ötven férőhelyes csodálatos színházunk! Megteremtjük a feltételeket ahhoz, hogy játszunk, még akkor is, ha csak három-négy hónapra látunk előre.

Hogyan alakul a műsorterv, mitől függ, hogy mit mutatnak be?

– Én állítom össze, persze javaslatok alapján. Mivel az egész énem „motorizálom”, a felelősséget is vállalom. A végső döntés az enyém. Az egyetemes művészet nyelvén beszélve, a mai kor igényeinek megfelelő szinten igyekszünk létrehozni minőségi gyerekelőadásokat, ahogy azt a Csiky Gergely Színházban tanultam. Kezdetben gyerekek játszottak nálunk, aztán gyerekek és színészek együtt, később létrejöttek ifjúsági és felnőtt előadások is. A Karaván Színház repertoárján számos kortárs mű szerepel. Ilyen az internetes zaklatásról szóló *I'm online*, ezen a nézőket is bevonjuk a játékba. Készült darab Zsanetttről, az autista lányról *Deviancia* címmel Rajkai Zoltán rendezésében. Ott nem roma színészek két roma származású fiatallal játszanak együtt. A *Hűvös* egy nevelőotthonban történt gyilkosságról szól, illetve folyamatosan játszunk Spiró Györgynek egy lottónyeresmény körül bonyolódó kamaradarabját, a *Prabot*. Fontos, hogy olyan történeteket mutassunk fel, amelyekkel meg tudjuk szólítani a nézőket – akár gyerekek, akár felnőttek. Nem számít, hogy ki honnan származik, de az igen, hogy mindenkit tisztelettel szólítsunk meg. A művészeti projektje-

ink lényege, hogy azokban roma és nem roma művészek működnek együtt, mert mi nemcsak a roma, hanem az egyetemes értékrendet is képviseljük, magas színvonalon gondolkodva a színművészetről – miközben küzdünk az előítéletesség és a kirekesztés ellen, mint minden jóérzésű ember.

A saját színházukon kívül játszanak máshol is?

– Egyszerre vagyunk jelen rangos színházi fesztiválokon és a leghátrányosabb településeken. Nagyszínpadokon lépünk fel, miközben járjuk a felzárkózó vagy másként fogalmazva, hátrányos helyzetű falvakat is – nemcsak előadásokkal, hanem félnapos kulturális programokkal, színházi és filmes műhelyekkel, kiscsoportos művészeti foglalkozásokkal. Ezek rendszeresen jelen vannak a növendékeink életében, évente 20-30 településre eljutunk. Ez jó érzéssel tölt el, hitet és erőt ad a működéshez. Idén májusban már másodszorra rendeztük meg a Perspektíva Összművészeti Fesztivált, ahol négy napon át roma művészeti társulatok léptek fel. A célunk, hogy nézzük egymás előadásait, hallgassuk egymás koncertjeit, figyeljünk oda a fiatalokra. Az Iparművészeti Múzeum mellett, a Kinizsi utcában található kis színházunk volt a bázis, ahol telt házzal mentek az előadások. Beszélgettünk, megismertük egymás vágyait, problémáit, közösen gondolkodtunk megoldásokon.

A szakmától kapnak visszajelzést, a kritika foglalkozik a Karaván Színházzal?

– Díjakat is kaptunk, de számunkra az jelenti a legtöbbet, ha a nézők eljönnek az előadásainkra, és utána elmondják a véleményüket. Az, hogy a kritika mit fogalmaz meg egy civil szervezetként működő, független színház előadásáról, amelyik néha tud játszani, néha nem, néha tud bemutatót tartani, néha nem, mert nincsenek anyagi forrásai... Nem egyenlők az esélyek. Kapunk állami támogatást, de az csupán néhány hónapra elegendő. Létezik egy keretösszeg, amelyet a nemzetiségi színházak között osztanak szét – erre egyre több teátrum jelentkezik, viszont a pénz ugyanannyi, mint 15 éve volt.

Most, hogy Ön lett a Nemzetiségi Színházak Szövetségének elnöke, tud majd ezen változtatni?

– Tudni kell, hogy ez egy civil ernyőszervezet. Talán a legfontosabb, hogy az előbb említett keretet emelni kell, legalább annyival, hogy a színházak éves működésére elegendő, stabil legyen, főleg azok számára, akik már letettek valamit az asztalra. A céljaim között az is szerepel, hogy létrehozzuk a roma nemzetiségi színházi kezdeményezések közti összefogást, ami tágabb perspektívát kínálna a színházak számára, amelyek jelenleg magukra maradván fennmaradásukért küzdenek. Például a Cinka Panna Cigány Színház, amelyet a Domján Edit-díjas Jónás Judit vezet, aki a szövetség elnökségi tagja. A Független Színházat, a FÜSZI-t Balogh Rodrigó vezeti, aki évekk

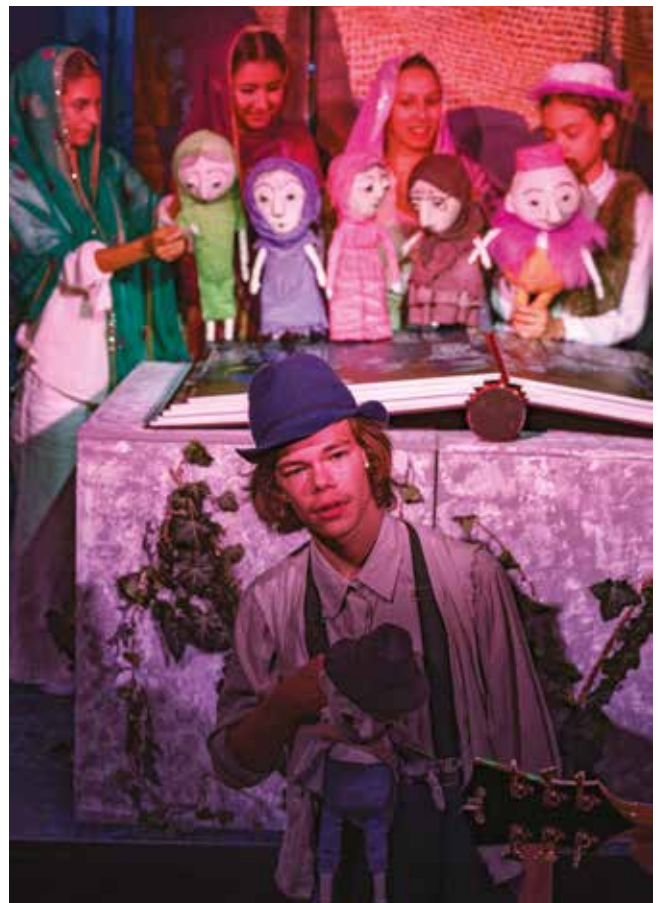
előtt a Karaván Színház egyik főmunkatársa volt. Egyébként az ott fellépő roma származású fiatalok többsége mind „karavános”. Horváth Zsolt irányításával működik a miskolci Romano Teatro Színtársulat, akiknek sokat segít a Miskolci Nemzeti Színház örökös tagja, Szegedi Dezső Jászai Mari-díjas, roma származású színész.

A Magyarországi Nemzetiségi Színházi Szövetség egyik legfontosabb feladata, hogy méltó helyre kormányozzuk a nemzetiségi színjátszást – a németek, a szerbek, a horvátok és a szlovákok önálló társulattal, épülettel is rendelkeznek, de vannak görög, bolgár, örmény színházi csoportosulások, társulatok is. Szeretnénk, ha komolyan vennének minket. A Nemzeti Színház például fontos partner ebben, mert évekk előtt befogadta a nemzetiségi színházak Jelen/lét fesztiválját, amelynek háttérét a Magyarországi Szerb Színház nyújtja, és annak vezetője, Rusz Milán irányításával már hat alkalommal rendezték meg. Ez azt is kifejezi, hogy a nemzetiségi otthonra találtak a Nemzetiben. Mi mindent megteszünk, amit csak lehet, hogy a saját érdekeinket érvényesítsük.

OZSDA ÉRIKA

| fotók: Eöri Szabó Zsolt – Nemzeti Színház, Karaván Színház

Jelenet a Kalo Jankó című karaván-színházi előadásból

A NEMZET SZÍNÉSZE • HEGEDŰS D. GÉZA

Márai Sándor: Hallgatni akartam
(Vígyszínház, rendező: Marton László, 2016) | fotó: Gordon Eszter

„**H**a művészként tekintek a hivatásomra, az én dolgom az, hogy a tudásom és tehetségem szerint a legmagasabb szinten megmutassam az élet sokszínűségét.

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

A színész határátlépő természet

Hegedűs D. Géza a folyamatos tanulásról, a mesterségek tiszteletéről, a kritika szükségességéről és a jegesmedvéről

Legutóbbi szerepe szerint – mint Kányai fogadós a Liliomfi-előadásban – nincs túl jó véleménnyel a teátristákról, pedig több mint fél évszázada ezért dolgozik, ez a hivatása, ezért lett a Nemzet Színésze is. Ennek kapcsán beszélgettünk a vígszínházi kötődéséről, a mesterekről, a tanítványokról, az őt elismerő kollégákról és a fejben már létező könyvéről.

Király Leventét ismerte?

– Igen, ismertem. Láttam Galileiként Szegeden. Csodálatos színész volt. A Szabadtéri Játékok alkalmával is többször találkoztunk. Nagy életművet hagyott hátra.

Szomorú ez, hiszen az ő halála után kapta meg a Nemzet Színésze címet.

– Ez így igaz. Ha a tizenkét kiválasztott közül valaki elhunyt, utána a többiek választanak a szakmából, hogy ki legyen az új Nemzet Színésze. Mindenképpen nagy megtiszteltetés, hogy ők tizenegyen, a Nemzet Színészei, fél évszázados színészi munkám után most engem találtak méltónak erre az elismerésre.

A díjak, kitüntetések között a kollégák elismerése mindig kiemelkedő rangot képvisel. Bár ebben az esetben a tizenegy szavazó között egyetlen olyan színész van, Almási Éva, aki – ha rövid ideig is – szintén tagja volt a Vígszínháznak...

– Valóban, és Almási Évával három darabban is játszottam. Amikor 1973-ban a Vígszínház színpadán először megszólalhattam harmadéves főiskolásként a *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* című musicalben, a női főszerepet, Esztert Almási Éva alakította. Később *A vágy villamosa* című Tennessee Williams-darabban, majd egy Shakespeare-drámában, a *III. Richárd*-előadásban is találkoztunk. De a „tizenegyek” közül természetesen nemcsak vele volt közös munkánk, színészi feladatunk.

Filmek, nyári játékok, véletlen találkozások...

– A Nemzet Színészei közül Lehoczky Zsuzsával a Vígszínházban egy fergeteges szilveszteri gálán énekeltük együtt – ha jól emlékszem – a *Cintányéros cudar világ* kezdetű dalt. Az biztos, hogy ő mutatta meg nekem, hogyan tudom a nóta végén könnyedén a vállamra kapni. Molnár Piroskával és Bodrogi Gyulával szintén egy zenés darabban játszottunk. Egerben, az Agria Játékokon mutattuk be a *Koldusoperát*. Piroska volt Peachumné, Gyula Peachum, én pedig Bicska Maxi. Udvaros Dorottyaival a 17. századi angol költőnő, Aphra Behn *A kalóz* című színdarabja volt a közös bemutatónk a Városmajori Színpadon. Az Arizona Kisszínházban rendeztem James Joyce *Számkivetettek* című darabját, és abban Kulka János volt az egyik főszereplő. Persze a Vígszínházon kívül a legtöbb színésszel leginkább filmek, tévéjátékok kapcsán találkoztunk. A Nemzet Színészei közül Cserhalmi Györggyel például Jancsó Miklós számomra egyik legemlékezetesebb rendezésében, *A zsarnok szíve, avagy Boccaccio Magyarországon* című filmben játszottunk együtt...

A színházi adatbázis szerint több mint 150 színházi szerepe volt, ehhez jönnek még a filmszerepek, a tévéjátékok. Ezeket most nem tudjuk sorra venni. Beszéljünk inkább azokról a szerepekről, melyeket nem játszhatott el. Nem volt például Rómeó vagy Hamlet, az ikonikus magyar drámák is elkerültek, mint például a Bánk bán vagy a Csongor és Tünde...

– De voltam például Ádám *Az ember tragédiájában*, a Szegedi Szabadtéri Játékokon. Még a pályám elején jártam, 23 éves voltam, amikor ezt a szerepet megkaptam. Bánsági Ildikó volt Éva, Lukács Sándor pedig Lucifer. Szinetár Miklós rendezte az előadást. Hatalmas élmény volt. De fontosnak tartom azt is, hogy számtalan kortárs magyar mű ősbemutatójában játszhattam jelentős szerepeket. Például Székely János három új darabjában és Spiró György négy ősbemutatójában. Vagy például részese lehettem – többek között – Sarkadi Imre, Sütő András, Fejes Endre, Csurka István, Örkény István, Páskándi Géza, Esterházy Péter és Nádas Péter műveinek színpadra viteleinek. Nagy névsor, nem?

Mégis megkérdezem, nem sajnálja az elmaradt szerepeket, az ikonikus magyar drámák hőseit?

– Valószínűleg a nagy magyar klasszikusok, az általam is tisztelt drámák – a *Bánk bán* vagy a *Csongor és Tünde* – előadásának is részese lehettem volna, ha mondjuk a Nemzeti Színház tagja lettem volna. Az én ajándékom viszont az volt, hogy a Vígszínházban másorra tűzött színművekben játszhattam a nagy és fontos szerepeket. Hitemből következően, hiszek a predestinációban. Minden úgy történt, ahogyan történnie

fotó: Emmer László

HEGEDŰS D. GÉZA

Kossuth- és Jászai Mari-díjas, érdemes és kiváló művész, a Nemzet Színésze.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei Ibrányban született 1953. május 7-én. A debreceni Péchy Mihály Építőipari Technikumban

érettségizett 1971-ben. A Színház- és Film-művészeti Főiskola elvégzése után, 1975-ben szerződött a Vígszínházba, amelynek azóta is tagja. 1987 óta tanít a Színház- és Filmművészeti Egyetemen. 1992-ben elvégezte a rendező szakot. Munkásságának elismeréseként számtalan díjat, kitüntetést kapott.

A színházi munkája mellett nagyon sok mozi- és tévéfilmben, illetve tévéjátékban is szerepelt. A 2018-ban bemutatott *A hentes, a kurva és a félszemű* című filmben nyújtott alakításáért a filmkritikusoktól megkapta a legjobb férfi főszereplő díját.

kellett, és ráadásul az említett emlékezetes ősbemutatók mellett legendás rendezőkkel, fantasztikus színészekkel dolgozhattam, és dolgozhatok ma is együtt.

Magyarozatként ez jól hangzik. Tényleg soha nem vágyott máshová?

– Miért is mentem volna?! A Vígszínház csodálatos színház. Az itt töltött 51 év alatt – hiszen harmadéves főiskolás korom óta ide kötődöm – a magyar színházi élet legjelentősebb rendezőivel, tervezőivel, koreográfusaival, zenészeivel, zeneszerzőivel, drámaíróival együtt dolgozhattam, miközben mellettük, velük együttműködve végig tapasztaltam, tanultam az elmúlt fél évszázad jelentős magyar színházi iskoláit, irányzatait, a változatos színházi nyelvek „nagyszótárait”.

Korábbi interjúkban többször elmondta, hogy debreceni diákként Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájának hatására kezdett el rendszeresen színházba járni. A Vígszínházban is zenés darabbal kezdte, később több musicalben is játszott. Korábban mint „ügyeletes szépfiú” lehetett volna bonviván is! Az operettszerepek is kimaradtak!

– Játsoztam Witold Gombrowicz *Operett* című darabjában, zenéjét Hidas Frigyes komponálta, én voltam Hufnágel gróf. Az is egy magyarországi ősbemutató volt. Igaz, Gombrowicz az operettet 20. századi világ-metaforának, disztópikus

Trill Zsolttal a III. Richárdban (Nemzeti Színház, rendező: Ifj. Vidnyánszky Attila, 2017) | Fotó: Eöri Szabó Zsolt

műnek tekintette. Nála a fényes, elegáns, csillogó ígértű színpad az előadás során szétmállik, romba dől, maga alá temetve az elmúlt gyötrelmes, szörnyűséges évszázadot.

Nem szereti az operettet?

– Nádasdy Kálmán, a nagy rendező és színházi pedagógus úgy tanított, hogy az ember szellemi értelemben is mindenevő. Én is ezt vallom. Minden színházi műfajt szeretek. Az operettet is, ha azt nagy mesterségbeli tudással keltik életre. Az a jó színpadi mű, amelyik valóban a szemünk láttára születik, pillanatról pillanatra. Élő, eleven, szívünkig hatoló, ráismerünk benne önmagunkra. Ez lehet akár operett is. Én szívesen játszom zenés darabokban is.

Ahhoz mit szólt, amikor operettet kellett rendeznie? Kérte vagy kapta az operettrendezést?

– Az én ajánlatom volt Eisemann Mihálytól az *Egy csók és más semmi*. Harminchét éve élek fiatalok között, tanítom őket. Erőteljes tapasztalatom – hiszen láttam és látom a közös foglalkozásokon, az érzéki drámai helyzetek, gyakorlatok megoldáskeresésében –, hogy az egymást követő nemzedékek valóságos érzéki tapasztalatát felváltotta a medializált térben szerzett virtuális érzéki tapasztalat. Drámai vagy komikus testközeli helyzetekben sokszor nehezen boldogulnak egymással. Hosszú időbe telik, míg az érzékeny bizalmi tér megteremtődik.

Ezért gondoltam, hogy egy olyan operett, ahol a főhős egy felnőtt, fantasztikus nő, de még nincs semmiféle valóságos érzéki, szerelmi tapasztalata – ha zenés, komikus formában is –, nagy lehetőség a valóságunkról megtudni valamit. A szeniális színészek huncut jókedvvel dévajkodtak szerepeikben, gyakran abszurd, tragikomikus, érzéki pillanatokot teremtve. A személyességnek, a szenvedélynek nincs műfaji határa. A szilveszteri bemutató után évekig nagy sikerrel ment az előadás.

Színészként mindig mindent elvállal?

– A szerepeket, amelyeket a saját színházamban rám osztottak, még soha nem adtam vissza. Erre szerződésem is kötelez. De kint a „piacon” szabad a választás. Természetesen nemet mondok, ha valamit nem tudok, vagy nem akarok elvállalni.

Ahhoz mit szólt, amikor saját színházi feladatként meztelenre kellett vetköznie? Ez volt 1985-ben Nádas Péter drámája, a *Találkozás*.

– A feladatom egy korszakos jelentőségű darabban és előadásban egy szerep, egy fiatalember életre keltése volt. A szünet nélküli drámában, ebben a szertartásjátékban a meztelenség csak egy szakrális pillanat volt, amikor a dráma főhősnője – a Máriát játszó Ruttkai Éva – a fiút egy lavórban tisztára csutakolja. A néző abban a pillanatban a fiúval és Máriával együtt még nem tudja eldönteni, hogy ez egy halott test mosdatása-e,

Ruttkai Évával Nádás Péter Találkozás című darabjában. (Pesti Színház, rendező: Valló Péter, 1985) | Fotó: Cser István (MTI)

vagy egy újjászületett emberé, aki e rituális fürdetés után megtisztulva, a dráma végigélt történetének terhével elkezdni élni a saját valóságos életét. Számomra ez minden este természetes és igaz színházi pillanat volt. Nem is történhetett másképp. Az ember, a színész határátlépő természet, én is az vagyok. Nagy szerencsémre a színházban minden lehetséges megtörténhet! A színészet a szabadság művészete. A *Találkozást* Valló Péter rendezte, sokat tanultam akkor is tőle, ahogyan a szeniális Ruttkai Évától is.

Az sem zavarja, ha gazembernek kell lennie?!

– A fél világirodalom antihősök története. Színházi szerepek esetében nem zavarnak a szélsőségek. Mindegy, hogy a szerepem szerint ki vagyok, és magánemberként az adott alakról mi a véleményem, az életre keltett embert színészként nem szabad minősítenem, elárulnom. Az én dolgom, hogy az író által papírra vetett jellemet a legkomplexebb módon teremtsen meg a színpadon, hogy majd a néző ítélhessen a drámai helyzetek alapján az adott karakter emberi, erkölcsi minőségéről, és segítsem őt a játékomban gondolkodni, a világ dolgaiban,

személyes életében rendet tenni. Ha művészetként tekintek a hivatásomra, az én dolgom az, hogy a tudásom és tehetségem szerint a legmagasabb szinten megmutassam az élet sokszínűségét. Annak idején Páger Antal is arra biztatott, hogy soha ne féljek semmilyen szereptől. A Pesti Színházban egy öltözőben öltöztünk majd 250 alkalommal a *Kőműves Kelemen* előadásai során. Akkor mondta nekem Tényi bácsi: „Gézukám, akit meg kell teremtened a színpadon, sokkal nagyobbak képzelj, mint amilyen te vagy, és azt a nagy alakot próbáld mindig birtokba venni.” Voltam én dr. Mengele, aki egy szörnyeteg, vagy a legnemesebb lelkű Reb Tevjeként is színpadra léphettem. Nagyon sok, szélsőséges személyiséget kellett megformálnom. Vagy itt van Alfred III, *Az öreg bölgy látogatása* című Dürrenmatt-dráma szereplője. No, ő sem a jellem bajnoka, de gyönyörű emberi utat jár be az előadás alatt. Albert Camus *A pestis* című regényéből írt monodrámában pedig tucatnyi ember igazságát kellett képviselnem. Abban az előadásban mint Rieux doktor vetettem fel a nagy kérdést: lehet-e az ember szent, Isten nélkül?!

Azt értem, hogy a saját színházában minden szerepet elvállal, de miért nem mond nemet olyan filmbeli szerepekre, amikor tudhatja előre, hogy ezzel jó apropót ad a sértő megjegyzésekre?

– Mentális okokból távol tartom magam a közösségi médiától. Igaza van Kiss Benedek költőnek: „szolgál az ének és kiszolgált”. Amit én úgy folytatnék, hogy szolgál a színház, a film, a művészet és kiszolgált. Lehet mégis, hogy ellentmondás, de csak a színházi, filmbeli művészi teljesítményeim nyújthatnak védelmet számomra. Nincs más eszközöm, hogy megvédjem magam. Szövegelni pedig fölösleges. Hiszem azt, hogy a színháznak, a filmnek hatalma van. Azt gondolom, ahhoz, hogy az ember ezen a hosszútávú pályán, amilyen a miénk, évtizedeken át eredményesen helytálljon, kollégái és a közönség elismerését kivívja, egy életen át erősnek, tehetségesnek, tanulékonyak, szorgalmasnak és jellemesnek kell maradnia.

A kritikákat sem olvassa?

– A szakmai kritikákat olvasom, és azokat szükségesnek is tartom. Egyébként 1975-ben a főiskolai szakkoloztatotam Vörösmarty Mihály színikritikáiból írtam. A nagy magyar költözenni, miután 1837-ben megnyílt az akkori Pesti Magyar Színház, minden este ott volt az előadásokon, és rendszeresen beszámolt arról, amit látott. Nemcsak népszerűsítette az előadásokat, de elemezte is a drámákat, tanította a vándorszínesztől összeverbuválódott színházi embereket, a közönségnek pedig segítséget adott a látottak értelmezéséhez. Szomorú a történet vége, mivel akkor Vörösmartyt kitiltották a színházból, mert voltak, akiket sértett, ha éppen nem dicsérte őket. Pedig az értő, segítő kritika mindig sokat adhat. Ahol a kritika a bűnbak, ott nagyobb bűnök is vannak.

A színészi diploma után elvégezte a rendező szakot is, megszerezte a doktori címet. Több rendezése, például *A dzsungel könyve* igazi sikerdarab lett, 1996 óta teltházak előtt játsszák. De azt hogy fogadja, ha egy volt tanítványa rendezőként instruálja?

– Annak csak örülhetek, ha a volt diákok olyan felkészültek, hogy rendezőként is megállják a helyüket. Az elmúlt harminchét év alatt nemzedékek sorát indíthattam el a pályán. Ha látom őket, vagy együtt próbálhatok, játszhatok velük, örömmel tölt el, hogy nem éltem hiába.

Az viszont nehéz feladat lehet, ha olyan előadás rendezője, amelyikben szerepe is van...

– Éppen tegnap játszottuk a Rózsavölgyi Szalonban a *Churhill és Garbo* című előadásunkat. Azt rendezőként is jegyzem, és Nagy-Kálózy Eszter és Csiby Gergely partnereként játszom a legendás angol miniszterelnök szerepét, aki rajongott Garbo

Az öreg hölgy látogatása
(Vígszínház, rendező: Rudolf Péter, 2020) | Fotó: Juhász Éva

filmjeiért. Fontos társam volt a munkában Vörös Róbert dramaturg. A színház csapatmunka, ahol még a közönség is alkotó, és a próbák alatt mindnyájan segítettek egymást.

Pedig oszthatna magára főszerepeket...

– Színházi kíváncsiságom mellett a tanítás is inspirált, hogy visszatérjek az egyetemre, és elvégezzem a rendezői szakot, s nem az, hogy majd szerepeket osszak magamra. A mestereim, Horvai István és Kapás Dezső visszahívtak maguk mellé tanítani, de közben beleütköztem a saját korlátaimba. Rá kellett jönnöm, hogy a tanításhoz a szakmai tapasztalat mellett tág horizontú szellemi vértezetre is szükségem van. Harminchét éve kezdtem a színészpedagógusi munkát az egyetemen, ez nagyon sok lemondással jár, de sok sikerélménnyel is párosul, és tanítás közben a hallgatóktól nagyon sokat lehet tanulni, nem hagynak megöregedni.

Nem készítettem statisztikát, de úgy tűnik, többségében vannak a felolvasó színházi előadások, amikor rendező és szereplő is.

– Ennek praktikus oka is van. Egy szereplővel kevesebbet kell egyeztetni. Ilyen volt az elmúlt nyáron a híres nyomdász-dinasztia, a Kner család levelezését feldolgozó *Ártatlanok* című előadás is.

Ha máskor nem, a Kner családról biztos eszébe jutott, hogy meg kellene írnia a saját könyvét!

– Ez korábban is eszembe jutott. A címe már megvan: „Hol a jegesmedve?”

Hogy jön ide a jegesmedve?!

– Ennek is megvan a maga története. Hatéves voltam, amikor először jártam Budapesten. A vendéglátó nagybátyám és apám, a szintén hatéves unokatestvéremmel együtt, a kis földalattal elvittek az állatkertbe. Közben sorolták, hogy lesz ott elefánt, oroszlán, zsiráf, kenguru, mindenféle állat és jegesmedve is. Nekem valahogy „beakadt” ez a jegesmedve, és ahogy mentünk szépen egyik állattól a másikig, én közben csökönyösen kérdezgettem, igen, igen, de hol a jegesmedve? Miután végre odaértünk, megkönnyebbülve, kórusban mondták, na, Gézukám, itt a jegesmedve! Én ránéztem, s csak annyit mondtam, ó, csak ilyen?! És mentem tovább, mert mindent látni szerettem volna.

Mikor lesz ebből könyv?

– A fejemben már megvan. Csak le kellene írnom. De erre nincs időm. Ha ezt így folytatom, lesz ebből még trilógia is...

FILIP GABRIELLA

Az öngyilkos

Örömszínház a háború árnyékában

A főhős, Podszekalnyikov a feleségével és anyósával él egy társbérletben. Nincs munkája, és nagyon lehangolja, hogy ingyenélőnek érzi magát. Miután összeveszett a feleségével a májas kolbászon, elhatározza, hogy öngyilkos lesz. Felesége és anyósa, valamint szomszédja, Kalabuskin megpróbálják erről lebeszélni, de úgy tűnik, hogy öngyilkossága sokak számára kapóra jön. Podszekalnyikov azonban elgondolkodik az élet és halál furcsa viszonyáról, és hirtelen rájön, hogy egyáltalán nem akar meghalni, de már nincs mit tenni, másnap a tiszteletére pazar búcsúvacsorát rendeznek, ahol rádöbben öngyilkosságának igazi jelentőségére: „Tudják, mit tehetek? Megtehetem, hogy senkitől sem félek, elvtársak. Senkitől. Bármit akarok, azt megtehetem. Úgyis meg kell hálnom. (...) Ma én uralkodok minden ember felett. Diktátor vagyok. Cár vagyok, kedves elvtársak.”

– Hol vaskos, hol finom humorral arról a keserűdes életézésről szól *Az öngyilkos* című fekete komédia, hogy minden kilátástalanság ellenére: élni kell – mondja ifj. Vidnyánszky Attila rendező. – A Nyikolaj Erdman által megrajzolt világ nagyon összecseng a beregszászi társulat jelenlegi helyzetével. Az orosz-ukrán háború miatt el kellett jönniük otthonról, ebben az átmeneti helyzetben kell megtalálniuk a túlélés módozatait, akárcsak a mi Podszekalnyikovunknak, aki ezt mondja: „Mindegy, hogyan, csak élni... Ha egy csirkének levágják a fejét, levágott fejjel szaladgál az udvaron. Mint a csirke. Nem bánom. Levágott fejjel, csak éljek...” Szeretnénk személyesek lenni, mert a társulatról is mesélünk, de mégiscsak egy fergeteges vígjátékot írt Erdman. Azt szeretném, ha az előadás a színészek és a néző számára is örömszínház lenne.

Nyikolaj Erdman

Az öngyilkos

abszurd komédia

Fordította: Dalos Rimma

Szereplők: SÖTÉR ISTVÁN, POLYÁK ANITA e. h., VASS MAGDOLNA, FERENCI ATTILA, GÁL NATÁLIA, OROSZ MELINDA, SÉRA DANI e. h., FORNOSI D. JÚLIA, CSÉKE ADRIENN, OROSZ MELINDA, JAKAB TAMÁS e. h., SZILVÁSI SZILÁRD, PUSKÁS GERGŐ, OROSZ IBOLYA, MÓNUS DÓRA, HECZEL JÁZMIN, BALOGH MIKLÓS, JAKAB K. TAMÁS, valamint hangfelvételtől: RÁCZ JÓZSEF, VARGA JÓZSEF

Rendezte: ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

november 2., 3. – 15 óra
Gobbi Hilda Színpad

Vass Magdolna, Sötér István

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmegyógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakovi világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Alekszandar Popovszki, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszabadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befe-

jezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy ezzel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rendszer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margarita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllösy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA | Woland – BORDÁS ROLAND | Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – PALLAG MÁRTON m. v. | Hella, Eladónő, Nő – BARTA ÁGNES m. v. | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA | Stravinskij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Ivan – MÉSZÁROS MARTIN m. v. | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR | Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhin – TÓTH LÁSZLÓ

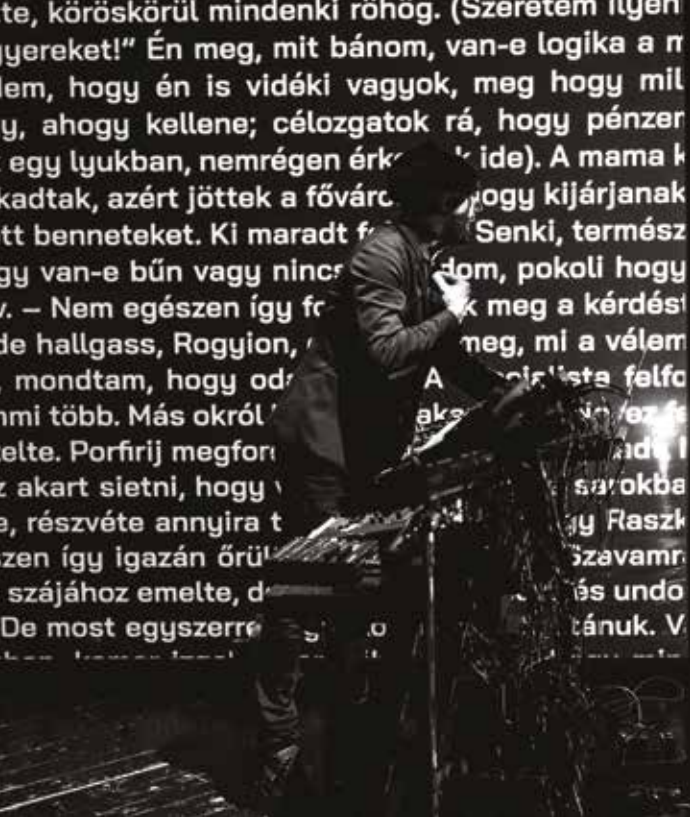
Közreműködik: Badics Luca, Barna Lili, Battai Lili Lujza e. h., Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Mató János, Székelyi Dániel, Vrabcz Botond

Díszlet: Sven Jonke // Jelmez: Jelena Proković // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSZKI

mikor? hol?

november 2. – 15 óra • Nagyszínpad

| fotó: Barabás Zsolt

Oxigén

Lehet még szabadon lélegezni? – kortás dráma, színház és koncert

Egy manifesztum arról, hogy *oxigén* nélkül nem lehet élni. Vagy igen, de akkor talán nem érdemes. Igaz, ami megmondattott a régieknek: ne ölj; ne tekints kívánczva...; ne esküdj az égbe; állj ellene a gonosznak; ne állíts magadnak bálványokat; ne ítélkezz; és gyöngyeidet ne hányd a disznók elé. De amikor fuldokolsz, minden törvény érvényét veszti. Ha végre oxigénhez jutsz, a mellkasodban a tüdők táncolni kezdenek, és elsodornak egy olyan országba, ahol semmi más nincs, csak tánc. És tánc. És tánc. És zene. Szóval az *Oxigén* egy koncert. És mi azt keressük, hogy mitől színház is. Vajon tudunk-e szabadon lélegezni az ősi törvények mentén ebben a zavaros, kettészakított világban? – szól a Tamási Áron Színház ajánlója.

„A sepsiszentgyörgyi *Oxigén* követi a Viripajev-darab szerkesztési elvét: egy tíz dalból álló koncert közönségévé válunk. A zenei számokból egy szerelmi történetet ismerünk meg: a szerpuhovi Szása szerelmes lesz egy – a Fiú szavaival élve – férfias nevű moszkvai nőbe, Szásába. A férfi azért, hogy végre szabadon lélegezhessen, megöli és elássa a feleségét. A két Szását azonban nem ismerjük, egy pillanatig sem látjuk őket a színpadon. Sorsukról az előadók által megalkotott művészi médiumon, a zenén keresztül értesülünk. A posztdramatikusan hagyomány szellemében egy drámai cselekvésen túli színházi világ épül körénk. Eltűnnek a drámai karakterek, nincs konkrét konfliktus. A zene és látvány válik főszereplővé” – írja a neves színész, Pálffy Tibor által rendezett előadásról a romániai színházi lap, a Játéktér.

Ivan Viripajev orosz származású Lengyelországban élő drámaíró, forgatókönyvíró, filmrendező. Az *Oxigén* című darabja 2002-ben született. Az ősbemutatóra a moszkvai Teatr.doc nevű független színházban került sor, és az előadás egyben az Oxigén (Kiszolrod) nevű új színházi mozgalom indulását is jelezte.

Ivan Viripajev

Oxigén

Fiú: KÓNYA-ÜTŐ Bence | Lány: KORODI Janka

Dramaturg: DEÁK Katalin // Zenei vezető: KÓNYA-ÜTŐ Bence // Látvány: RANCZ András

Rendező: Pálffy Tibor

14 éven felüli nézőinknek ajánljuk

mikor? hol?

november 5. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház vendégjátéka

Macskajáték

Örkény István tragikomédiája – Orbán Béláné harca a világgal

„E groteszk történet főbőse özvegy Orbán Béláné, s a darab valójában az ő véget nem érő vitája, szájkodó, alakoskodó, még a bazugságtól sem visszariadó porlekedése mindenkivel, aki körülveszi: a lányával, a szomszédnőjével, Paulával s legfőképpen az ő München közelében élő néjével, Gizával. Körömszakadtáig barcol, hogy zúrzaravos, értelmetlen és reménytelen szerelmét ráerőszakolja a világra. Megvan benne minden, amire az ember képes: egy piaci kofa nagyszájúsága és egy görög tragika fensége. Mit is tehetne mást? Orbánné a természet törvényei ellen barcol, mert semmibe veszi az öregséget, és hadat üzen a balátnak” – írta Örkény István a *Macskajáték* című tragikomédiája elé.

– A szerelemtől ez a hölgy, aki már hatvan fölött van, egyszer csak elkezd úgy viselkedni, mint egy kamasz lány, és ebben van valami fájdalmasan szép. Nem szirupos történet, Örkény bölcs humora szövi át – mondja Udvaros Dorottya, aki Orbánné alakítja a Nemzeti Színház előadásában.

Szász János rendező szerint, ha az ember mindig beletörődne abba az élethelyzetbe, amiben van, és megelégedne vele, akkor semmi nem változna, és nem is hinne abban, hogy változhat még az élete. – Ez fontos. A darab szerint megéri nyugtalannak lenni és nem elfogadni a dolgokat. Legfeljebb eljön a kijózanodás pillanata ebben az örült versenyfutásban. Orbánné folyton rohan, és a végére bizony elfárad. Rá kell jönnie: lehet, hogy ez volt az utolsó esélye az életben, hogy még egyszer valami fontos történjen vele...

A *Macskajáték* először regényként jelent meg 1965-ben. A színpadi változat ősbemutatója 1971-ben Szolnokon volt,

pár hónap múlva pedig a Pesti Színházban került színre, Sulyok Mária és Bulla Elma főszereplésével. Mindkettő rendezője Székely Gábor volt.

A *Macskajáték* a Nemzeti Színházban kiváló művészek jutalomjátékára teremt alkalmat, és igaza van ezúttal is Sulyok Mária jóvendölésének: „a *Macskajáték* talán mást jelent majd, megváltozhat a darab hangvétele, üzenete is, de a siker nem pártol el tőle. Orbánné mindannyunkat túléli.”

Örkény István

Macskajáték

Orbánné – UDVAROS DOROTTYA m. v. | Giza – GYÖNGYÖSSY KATALIN m. v. | Egérke – NAGY MARI | Csermlényi Viktor – BLASKÓ PÉTER | Paula – TÓTH AUGUSZTA | Illus, Orbánné lány – SZILÁGYI ÁGOTA / KATONA KINGA | Józsi, Orbánné veje – MADÁCSI ISTVÁN | Cs. Bruckner Adelaida – TÍMÁR ÉVA m. v. | Pincér, Schwester – FÜLÖP TAMÁS m. v.

Díszlet: Vereckei Rita // Jelmez: Szakács Györgyi

Rendező: SZÁSZ JÁNOS

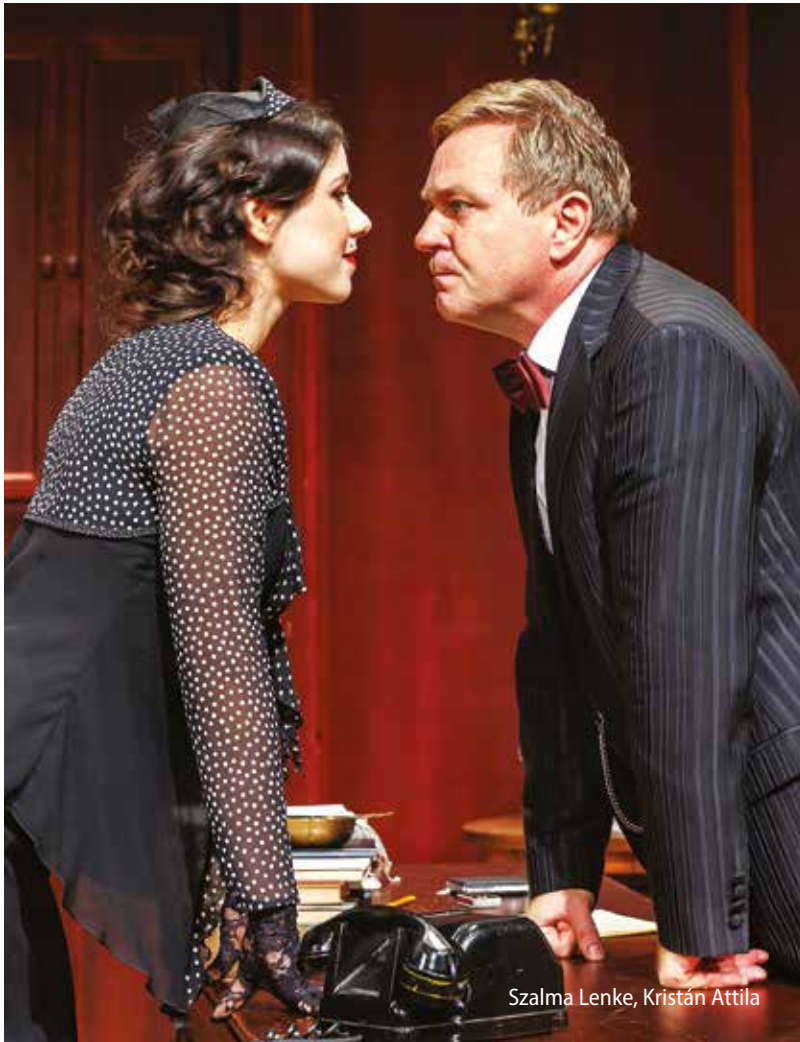
mikor? hol?

november 10. – 15 óra • Gobbi Hilda Terem

A mű a Proscenium Szerzői Ügynökség engedélyével kerül előadásra

Nagy Mari, Udvaros Dorottya

Szalma Lenke, Kristán Attila

Molnár Ferenc

Egy, kettő, három

Norrison – SCHNELL ÁDÁM | Titkár – BODROGI GYULA | Dr. Faber – KRISTÁN ATTILA | Gróf Dubios-Schottenburg – TÓTH LÁSZLÓ | Félix – RÁCZ JÓZSEF | Dr. Pinsky / Főszabász – SZÉP DOMÁN

Az ibolya

Igazgató – KRISTÁN ATTILA | Szolga – RÁCZ JÓZSEF

A Színház- és Filmművészeti Egyetem két előadásban szereplő hallgatói: HOLLÓ PATRIK ALBERT, STEENHUIS RAUL, VARGA ANNA ZSÓFIA, REITER ZITA, DOMOKOS ÉVA LILI, STAURÓCZKY ÉVA, SZALMA LENKE, LÁSZLÓ REBEKA, BUBIK RÉKA, REITER ZITA, VARGA ANNA ZSÓFIA, CSIKÓS MÁTÉ, FICSOR MILÁN, BANGÓ ERNEST, STEENHUIS RAUL, HOLLÓ PATRIK ALBERT, NAGY BOTOND, valamint FÜLÖP TAMÁS m. v.

Hangfelvételtől közreműködik UDVAROS DOROTTYA és RÁTÓTI ZOLTÁN

Díszlet: Székely László // Jelmez: Tordai Hajnal // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő

Rendező: RÁTÓTI ZOLTÁN

mikor? hol?

november 11., 12. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Nemzeti Színház és a Gyulai Várszínház közös produkciója

Egy, kettő, három – Az ibolya

Molnár Ferenc két sziporkázó humorú egyfelvonás komédiája

Metsző humorral és mély emberismerettel írta meg két híres egyfelvonásosát Molnár Ferenc. Párban szép az élet, hát, még ha egy bankigazgató (*Egy, kettő, három*) és egy színházigazgató (*Az ibolya*) édes-sanyarú sorsát vetheti össze a közönség egy este, egy színpadon, két előadás során. Mindkét történet egy-egy „napi bölcsélet”, rácsodálkozás karrierre, hatalomra és nem utolsósorban a szerelemre.

Az *Egy, kettő, három* Norrison bankigazgató irodájában játszódik, aki váratlan katasztrófával szembesül. Az immár fél éve a családjánál vendégeskedő Lydia – egy dúsgazdag amerikai autópári konzern tulajdonosának szemefénye – nemcsak szerelembe, hanem teherbe is esett, a fiatalok már az esküvőre készülnek. A „tettes” azonban rangon aluli, egy taxisofőr. Nincs más megoldás: a fiú küllemét-jellemét azonnal meg kell változtatni, társadalmi rangját pedig az igazgatóságig kell

emelni, különben dugába dől a bank és az autópári konzern már eltervezett, közös jövője. Norrison úr nem esik kétségbe, hanem azonnal munkához lát, a lány szülei ugyanis egy órán belül megérkeznek...

Az *ibolya* igazi bennfentes színházi történet. Női kóristákat kell felvenni egy készülő operetthez. Nem is keveset, nyolcat-tízet. A meghallgatás persze nemcsak az énektudásra összpontosít, fontos a személyes háttér, a motiváció és a jellem kifürkészése is.

Ez a dolga az Igazgatónak, aki tiszta lelkiismerettel, erkölcsös magatartással lát munkához – sikertelenül. De megjelenik a bemutatandó operett lazább erkölcsű Szerzője, és szerepcserét javasol az Igazgatónak (hogy ki kivel cserél szerepet, nem áruljuk el), csak annyit, hogy a Szerző azonnal szerelembe esik Ilonkával, aki szerény, mint az ibolya...

István király

Hívó ember és vágató pogány – egy uralkodó végső döntésének napja

Első királyunk élete utolsó napjaiban sorsdöntő feladat előtt áll. El kell döntenie, ki kövesse őt a trónon. A pogány, de Árpád-verből való Vazul, vagy a keresztény, de idegen, velencei Orseolo Péter? (Ez utóbbi persze szintén rokon: István nem ismert nevű leánytestvérének a fia, akinek apja egy száműzött velencei dózse volt.) A két világ – a pogány és a keresztény – ütközik tehát. István nagy dilemmája: a keresztény és a magyar lehet-e egy, vagy pedig az egyiknek el kell pusztulnia?

– Ezer év távlatából azért fontos ez a „pillanat”, mert meghatározott mindent, ami utána következett – fogalmaz Berettyán Nándor rendező. – István sem magában, sem a környezetében nem tudja feloldani a két világ konfliktusát. Minden harcot megnyert az életében, sikeres volt hadvezérként, politikusként, államalapítóként, egyházszervezőként, most azonban a lel-

keket kellene megnyernie. De ez lehetetlen. (Mai szóval élve olyan polarizált volt a társadalom akkor is, ami jócskán ad okot mai áthallásokra.) Nincs olyan utód, aki az ő életművét törés nélkül tovább tudná vinni, akit mind a keresztények, mind a pogányok elfogadnának, és szinte már vallásosan tisztelnének, ahogyan őt. Ezért hozza meg azt a páratlan és csodálatos döntést, hogy az országot Szűz Máriának-Boldogasszonynak ajánlja fel. A magyar nép sorsának irányítását az égbe teszi, és fordítva, az égig lehozza a földre.

Sík Sándor drámájának előadásában egy uralkodó utolsó napját látjuk, mégis egész személyisége kirajzolódik. A bölcs államférfi, a hívó magánember, a szerelmes férj és szerető apa, a már-már kegyetlen bíró, a szigorú hadvezér, sőt még a vágató pogány is.

Söptei Andrea, Rátóti Zoltán

Sík Sándor

István király

István – RÁTÓTI ZOLTÁN | Gizella – SÖPTEI ANDREA | Orseolo Péter – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ m. v. | Aba Sámuel – SZARVAS JÓZSEF | Vazul – KRISTÁN ATTILA | Gyöngy – MARTOS HANGA | Buda – MACZKY-KÓ BÁLINT e. h. | Sebős – MÉSZÁROS MARTIN m. v. | Ilona – BATTAI LILI LUJZA e. h. | Anasztáz – RUBOLD ÖDÖN | Csanád – MADÁCSI ISTVÁN | Bolyha – VARGA JÓZSEF | Szalók – KOVÁCS S. JÓZSEF

Közreműködnek a Szent István Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának színészhallgatói: BUVÁRI LILLA, FÖLDI CSENGE, GYIMESI ÁDÁM, GYÖNGYÖSSY CSENGE, KALIVODA IMRE, KELEMEN MÁRK, KOVÁCS BOGLÁRKA, LADÁCS FANNI, MACZKY-KÓ BÁLINT, RAJNAI LÁZÁR, SZENTIVÁNYI NIKOLETT

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Berzsényi Krisztina // Bábtervező: Horváth Márk // Koreográfus: Berecz István

Rendező: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

november 20., 21. – 19 óra
november 22. – 15 óra
Gobbi Hilda Színpad

KÉPMÁS

MAGAZIN | nőknek és férfiaknak

OLVASNIVALÓ EGY ÉVRE,
ÉRTÉKEK EGY ÉLETRE

INSPIRÁLÓ
INTERJÚK ÉS
TÖRTÉNETEK

LÉLEKTAN
A HÉTKEZ-
NAPOKBAN

SAKÉRTŐI
TANÁCSOK

HITELES
ÍRÁSOK
AZ ÉLETRŐL

KULTURÁLIS
TARTALMAK

Éves előfizetés -
10 lapszám: 12 480 Ft

Előfizetéssel 15%-al kedvezőbb áron jut hozzá az egyes lapszámokhoz: egy lapszám átlagára így 1 480 Ft helyett 1 248 Ft.

ELŐFIZETÉS ITT:

kepmas.hu/elofizetes • elofizetes@kepmas.hu • 06-1 365-1414

| fotó: Tuszinger Károly

Álmaimban Déryné

Drámai időutazás egy felvonásban

A Déryné Társulat ősbemutatója látszólag önmaga körül forog, valójában minden emberi közösség nehézségeit kívánja bemutatni. Kis Domonkos Márk rendező a Déryné Program vezetőjeként egy mai vándortársulat hosszú éjszakáját vitte színre, miközben a humorral átszótt, lendületes előadás bő másfél óra alatt megmutat rengeteg fájdalmat, hétköznapi nehézséget – és bejár közel kétszáz évet...

A válságban lévő társulat váratlan küldetést teljesít – haldokló kollégájuk azt kéri, egy alkonyi erdőben virrasszanak érte, így búcsúztassák el őt, aki már szinte minden földi köteletől elszakadt. Ez a különös végakarat a krízisben lévő társulatot szembenézésre kényszeríti. Mit jelent a méltó búcsú? Hogyan kísérheti át egy színésztrupp az egyik társulati tagot a túlvilágra? Egy inspiráló, legendás előd megidézésével, mint amilyen Déryné Széppataki Róza? Egy helyzetgyakorlat kipróbálásával? Miközben megpróbálnak megfelelni az ismeretlen, kísérteties elvárásoknak, az eddig lappangó belső konfliktusok is előkerülnek. Az egyre méltatlanabb és elmérgesedő helyzet hamar szakítópróbává válik, és felmerül a végső kérdés: érdemes-e egyáltalán a színházért élni? Kétszáz éve, Déryné korában még volt értelme, de manapság? Vajon megtalálja a társulat a választ? Együtt maradnak? Tudnak majd közösen új előadásokat létrehozni? Egyre sötétebb az erdő, egyre hidegebb van, de közeleg a hajnal...

Lukácsy György

Álmaimban Déryné

Szereplők: TARPAI VIKTÓRIA, KASZÁS MIHÁLY, ERDÉLYI TIMEA, GULYÁS GABRIELLA, JANKA BARNABÁS, KÁRPÁTI BARNABÁS, LOSONCZI KATA

dramaturg: Sényi Fanni // díszlet: Tóth Kázmér // jelmez: Árva Nóra // zene: Kerülő Gábor // rendezőasszisztens: Máté Martina

Rendező: KIS DOMONKOS MÁRK

mikor? hol?

november 7. – 19 óra
Barátság Kulturális Központ,
Százhalombatta

Déryné
program

www.deryneprogram.hu

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

| ismeretlen fotós képe / OSZMI

„Az erős víziókra épülő látomásosság, a poétikus impresszionizmus mellett az elemző pszichológiai megközelítés magas szintű érvényre juttatásával, a próbákon a kérdések és ellentmondások szenvedélyes boncolgatásával teremtett egyedülállóan érzékeny és hatásos színházat.

„Egyetemes ember” a színházban

120 éve született Nádasy Kálmán

Aki sosem hallotta Nádasy Kálmán nevét, költői sorait azok is ismerik: „Mint száműzött, ki vándorol / A sűrű éjen át, / S vad fürgetegben nem lelé / Vezérlő csillagát”. A Bánk bán legismertebb áriájának szövegét, ahogy a teljes Erkel-operát ugyanis ő írta, formálta újra a 20. századi színház számára, mint ahogy jó pár opera fordítójaként, rendezőjeként újíttotta meg a magyar operajátszást. Ezen a kiemelkedő példán túl a 120 évvel ezelőtt született művész teljes életműve is a költői, zenei, színházi és pedagógiai tehetség rendkívüli szintézisét mutatja.

Útkereső fiatakként két zenei óriás, Puccini és Kodály Zoltán hatása alatt indult, s egész életében elkötelezett hirdetője maradt e két életműnek. Középiskolásként kapta meg Puccini nálunk akkor még ismeretlen egyfelvonásosainak – *Gianni Schicchi*, *A köpeny*, *Angelica nővér* – külföldről hozott kottáját. Egyszerre állt neki az olasz nyelv tanulásának és a művek fordításának. Munkája eljutott a Magyar Királyi Operaház igazgatásához, ahol nemcsak magyar szövegét fogadták el, de Nádasy személyiségében is meglátták a lehetőséget: rendező gyakornoknak szerződtették.

AZ OPERAJÁTSZÁS MEGÚJÍTÓJA

1924 nyarán Olaszországba utazott, s egy véletlen folytán Viareggio-ban találkozott a *Turandot*-on dolgozó Puccinival. Arra a kérdésre, hogy minek készül, a zeneszerzést adta meg válaszul, noha a színházi rendezés foglalkoztatta igazán. 1926-ban be is iratkozott Kodály Zoltánhoz zeneszerző szakra a Zene-művészeti Főiskolára, hogy elmélyültebben folytathassa majd színházi munkáját: „Kodály a legmagasabb értelemben »technikát« tanított. Egy életre megtanultam tőle, hogy csakis a legszigorúbb kööttségekkel érijük el a művészet szabadságát. Amikor visszamentem az Operához, megkíséreltem, hogy a Kodály-iskola működésének rendezői munkásságomban is továbbadjam. (...) 1946-ban az a szerencse

ért, hogy rendezőtanárnak hívtak meg. Ekkor új pedagógiai kísérletezés kezdődött számomra. Mindennél jobban érdekelt az, hogyan lehet a fiatal rendezőket a Kodály-féle szerkesztési elvek alapján ökonomikusan és a lehetőség szerint legrövidebb úton kintüztött céljukhoz juttatni” – fogalmazta meg később Kodály életre szóló hatását.

Rendezőként első önálló munkája természetesen Puccini-opera, a *Pillangókisasszony* volt 1933-ban az Operaházban: a sznob réteg által túl melodikusnak, felszínesnek tartott olasz zeneszerző újraértékelése, rehabilitálása Nádasy nevéhez fűződik. Néhány év múlva már külföldre hívták vendégrendezésre: a velencei La Fenice-ben *Turandotot*, Palermóban a *Hoffmann meséit*, a finn fővárosban a *Bánk bánt*, a bécsi Staatsoperben a *Bobéméletet*, a Veronai Arénában a *Carment* állította színre.

Fontos volt számára az új magyar opera is: többször is megrendezte *A kékszakállú herceg várát*: 1938-as vendégfellépésük a firenzei Maggio Musicalén indította el a Bartók-operát a világsiker felé. Ő avatta operaszerzővé Farkas Ferencet 1943-ban Kolozsvárott (*A bűvös szekrény*), 1955-ben pedig Polgár Tibort (*A kérők*) új vígoperáinak a színre állításával.

Állandó tervezőtársa Oláh Gusztáv lett, akivel a harmincas években megújították a hazai operajátszást, s az államosítást követő évtizedek kötelező realista irányzatából is ki tudtak

Nádasdy Kálmán 1940-es rendezése forradalmasította a Bánk bán operaváltozatának színpadra állítását. Erkel zenéjét Rékai Nándor, a szöveget Nádasdy és Oláh Gusztáv dolgozta át. Mint azóta mindenki, 1953-ban Oláh Gusztáv és Stephányi György is a Nádasdy-féle verziót használva vitte színre az operát. Fent egy színpadkép, balra Melinda és Bánk, Osváth Júlia és Simándy József. | fotó: MTI, Várkonyi László

törni: az erős víziókra épülő látomásosság, a poétikus impresszionizmus mellett az elemző pszichológiai megközelítés magas szintű érvényre juttatásával, a próbákon a kérdések és ellentmondások szenvedélyes boncolgatásával teremtett egyedülállóan érzékeny és hatásos színházat.

KÓRUSMOZGALOM, SANZON ÉS OPERETT

Nemcsak operafordítói munkásságát folytatta félszáz fordítással, de a népdalkultusz és a kóruséneklés népszerűsítéséhez is hozzájárult: Ádám Jenővel és Bárdos Lajossal együtt jegyzi a *Népdalkórusok* című gyűjteményt, reneszánsz madrigál fordításait *Társas énekek* címen adta közre. Az ő fordításából származik az Éneklő Ifjúság mozgalom jelmondata is: „Énekelj, magyar ifjúság. Míg a nemzetek meghallják, S jobb bajnal virrad ránk!”

A műfajok lenézése távol állt tőle. Foglalkoztatta a kabaré, a sanzon műfaja is, így a sanzonett Medgyaszay Vilma mellé szegődött zongorakísérőnek, s miközben megismerkedett az érzékeny műfaj műhelytitkaival, ő maga Kodály és Bartók irányába terelte az énekesnőt. (E műfajban végzett oktatói tevékenységének elismerése, hogy a színművészek sanzonversenyét róla nevezték el.) A Fővárosi Operettszínház vendégrendezőjeként

Hazám, hazám – a Bánk bán híres nagyáriája

NÁDASDY KÁLMÁN-FÉLE SZÖVEG

EGRESSY BÉNI EREDETI SZÖVEGE

NÁDASDY
KÁLMÁN

Budapest,

1904. november. 25. — 1980. ápr. 17.

Opera-, színházi és filmrendező, zeneszerző, műfordító, pedagógus, háromszoros Kossuth-díjas, kiváló művész. 1922 és 1925 között az Operaház rendező-gyakornoka volt. 1926 és 1932 között a Zeneművészeti Főiskolán Kodály Zoltán tanítványaként zeneszerzést tanult. 1933-tól rendezőként tért vissza az Operaházba, melynek 1957-től vezető főrendezője, 1959-től 1966-ig igazgatója lett. Európa nagy színházaiban dolgozott, vendégként prózai előadásokat is rendezett. 1949-ben ő készítette az első színes magyar filmet, a Ludas Matyit. A Magyar Színházművészeti Szövetség elnöki tisztét 1952 és 1957 között töltötte be. 1946-tól tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, melynek 1964-74 között rektora volt.

*Mint száműzött, ki vándorol
A sűrű éjen át,
S vad fürgetegben nem lelé
Vezérlő csillagát,
Az emberszív is úgy bolyong,
Oly egyes-egyedül,
Úgy tépi künn az orkán,
Mint az örvád itt belül.*

*Csak egy nagy érzés eltetett
Sok gond és gyász alatt,
Hogy szent hazám és hős nevem
Szeplőtlen megmarad.
Most mind a kettő orvosra vár,
S míg itt töprenkedem,
Hazám borítja szemfödél
S elvész becsületed!*

*Hazám, hazám, te mindenem!
Tudom, hogy életem neked köszönhetem.
Arany mezők, ezüst folyók,
Hős vértől ázottak, könnytől áradók.*

*Sajgó sebéit felejtí Bánk,
Zokog, de szolgálja népe szent javát.*

*Magyar hazám, te mindenem!
Teérted bátran meghalok,
Te szent magyar hazám!*

*Miként vándor, ki tévedez
viharzó éjjelen,
Avagy bajós a szélvésztlől
korbácsolt tengeren...
Úgy ingadoz felzaklatott
lelkem batártalan
S vezércsillag nincs
kétségem vad pusztaságiban.*

*Amott hangzik kipusztított
hazám rémes jaja,
Itt elgázolt becsületed
haldokló sóhaja.
Oh, mind a kettő orvosra vár
S míg itt töprenkedem;
Hazámra szemfödél borul,
elvész becsületed!*

*Hazám, hazám, te mindenem!
Hisz mindenem neked köszönhetem.
Hazám, hazám, te mindenem!
Rajtad előbb kell, előbb segítenem.*

*Szegény hazám, te mindenem!
Rajtad előbb kell, előbb segítenem.*

*Magyar hazám, te mindenem!
Rajtad előbb segítenem,
Előbb kell segítenem!*

„csak” két munkásoperett, a *Szabad szél* és a *Havasi kiürt* jutott neki, de azokat is a zenés színház iránti elkötelezettségével állította színre: „Nádasdy Kálmán úgy hatott a társulatra, mint egy pezsgőfürdő. Csodálatosan dolgozott, és szerette az egészet, éjjel-nappal benn volt, a társulat pedig imádta, hogy ha akarta volna, akár huszonegy órán át is próbálnak. És később is piros betűs ünnepnek számított, ha a *Szabad szél* ment, az énekkar, a tánckar tagjai boldogan jöttek be a színházba, és ez elsősorban Nádasdy zsenijének volt köszönhető. Nádasdy később egy rádiónyilatkozatban azt mondta, hogy a *Szabad szél*ben mi felfedeztük a musicalt, pedig akkoriban azt sem tudtuk, mi fán terem” – emlékezett az igazgató Gáspár Margit.

DRÁMAI KLASSZIKUSOK

Prózai rendezőként főleg a klasszikusokhoz vonzódott: *Az ember tragédiája* 1935-ös szegedi szabadtéri előadásában Bánffy Miklós főrendező oldalán játékmesterként vett részt,

s ő komponálta a római színben Cluvia dalát. Nevéhez kötődik a negyvenes-ötvenes ötvenes évek fordulóján a Nemzeti Színház két legnagyobb hatású Shakespeare-bemutatója. Az *Othellót* előbb 1949-ben Tímár Józseffel vitte színre, majd az 1954-es színháztörténeti jelentőségű repríz során Bessenyei Ferenczel formáltatta meg a velencei mór alakját. Neki írta a következő sorokat közös munkájukra emlékezve: „Shakespeare-rel foglalkozva – az ő iskolapadjában, de az ő igéitől válhattunk együtt okosabbá, bátrabbá szenvedélyesebbé, legalábbis akkor, arra a rövid időre valami olyannak képzelhattuk magunkat. Shakespeare áramkörében akkor nap mint nap »költővé« születtünk, vagyis »teljes emberré« a »szület ember« helyett, akivé mindannyiunkat széttéptek a hétköznapiok taposómalmai. Te ennek az emberi embernek, a költő embernek vagy és voltál remek teljességű hangszere, mert meg tud szólni általad és benned az élet egész zenekara. Az én érdemem annyi, hogy segíthettem akkor összehangolni a belőled feltörő muzsika elemi

Bartók Béla operája, A kékszakállú herceg vára az 1918-as ősbemutató után mindössze nyolc előadást élt meg az Operaházban, ahová 1936-ban Nádasdy Kálmán rendezésében tért vissza | fotó: Magyar Állami Operaház archívuma

erejét, tengerzúgását.” Költészet, muzsika, teljesség – ezek voltak munkásságának is kulcsszavai, nem véletlen, hogy kollégái Varázslónak, Költőnek nevezték.

Másik Shakespeare-rendezése a Nemzeti Színházban, a *III. Richard* nagy erővel jelenítette meg az ötvenes évek félelemmel teli légkörét: „kivetette mindkét oldalon a proscénium-párholy korlátját, onnan jöttek-mentek az urak, a zenekari árokba pedig lépcsősort tétetett bele. Ezeken a lépcsőkön kísérték utolsó útjukra az elítélteket, közel hozva a nézők tekintetéhez. A Nádasdy nyitotta baláljárason alkalmat kapott a színész eljátszani hitetlenkedését a széles ítélet miatt, mások nem hittek abban, hogy velük is megtörténhet az, amiben gyilkos segédkezet nyújtottak; lépcsőről lépcsőre lejjebb merülve ráébredtek végzetükre; ki-ki jelleme, drámai helyzete szerint mutathatta be növekvő rémületét a közeledő haláltól, avagy gerincük kiegyenesedését az utolsó előtti pillanatban. Nádasdy ötlete elemzésen alapult. A színésznek játéklehetőséget kínált, a nézőnek ábrázolást” – emelte ki a produkció hatáselemeit a színikritikus Molnár Gál Péter.

FILM, RÁDIÓ, OKTATÁS

Újítóként kiléphetett a színház köréből: már a II. világháború előtt is több filmet készített, ezek sikere is közrejátszhatott abban, hogy a szocialista magyar filmgyártás két úttörő alkotásának – az első színes film, a *Ludas Matyi* és az első „tömegfilm”,

Nádasdyról mondták

SÁNDOR JUDIT OPERAÉNEKES

Semmitől nem irtózott úgy, mint a közönytől, semmi nem dühítette úgy, mint a langymeleg közepszer, semmire nem áldozott annyi időt, energiát, mint arra, hogy a rutin-attitűdből kirázsa munkatársait, és megteremtse s fenn is tartsa azt az izgalmasan feszült atmoszférát a színpadon, ami nélkül nem tudott dolgozni. (...) Ebben a hangulatban volt valami az utazás izgalmából, valami vibráló bizonytalanság, amit az ismeretlen felé haladás szorongása keltett. Pedig a parancsnok (bár külsejében semmi sem utalt erre) biztosan tartott minden szálat a kezében, pontosan tudta, hova, merre viszi útítársait, jóllehet néha úgy látszott, mintha ott és akkor dolgozná ki útítervét.

SZINETÁR MIKLÓS RENDEZŐ

Tőle tanultuk, hogy legfőbb dolgunk az elemzés, az értékelés, a világ értelmünk által megvilágított dolgainak rendberakása. Ez a művészet lényege, de mindez semmit sem ér érzelmek, a homo sapiens sajátos reflexei, megrendülés, nevetés, zokogás, röhögés nélkül. Megtanultuk Tőle, hogy semmik vagyunk, ha nincsenek elődeink, hogy Ady, Kodály, Mórícz, Reinitz, Bartók, Bródy Sándor, Szép Ernő és József Attila nélkül (szándékosan vegyítettem a neveket, mert ő is ezt tette), a magyar hagyomány nélkül, a szélesen értelmezett és vállalt magyarság kulturális örökségének magunkba építése nélkül semmit sem ér, amit csinálunk. És Tőle tanultuk, hogy a görögök és Shakespeare, Muszorgszkij és Puccini a világ kultúrája, annak nemzetközisége

nélkül mit sem ér a magyarságunk, és hogy csak mind a kettőt vállalva, a múltat ismerve és folytatva tudunk valamit adni számára. Tőle tanultuk, hogy a rendező olyan ember, akinek bárhol is dolgozik, legyen az opera, film vagy színház, mindig valamit közölnie kell a világgal, valamit, ami fontos az egyes ember és a közösség számára. Tőle tanultuk, hogy a művészet játék, a szó legnemesebb értelmében és Tőle tanultuk, hogy a művészet a legkomolyabb dolog a világon, mert a legjobb eszköz arra, hogy az ember túljut-hasson és túlmutathasson saját magán. Azt is megtanultuk Tőle, hogy az életet szeretni kell, az élet a maga teljességében egyszeri, visszahozhatatlan, élvezésre való. De azt is Tőle tanultuk meg, hogy az élet csak akkor ér valamit, ha hasznos – nemcsak a magunk számára.

a *Föltámadott a tenger* – rendezője lehetett. Ruitner Sándor zenei rendezőtől tudjuk, hogy rádiós tevékenysége is hozott újítást: a vágás technikáját először 1954-ben, az általa rendezett *Carmen* felvételen alkalmazták, amikor a magnetofonok felváltották a lemezeket. Nadasdy rendezői módszerei miatt ezt tekintik a Rádió Zenés Színháza premierjének.

1966-ban váratlanul – máig nem tisztázott okok miatt – visszavonult az Operából, csak a főiskola rektori munkájának és a tanításnak élt. „Az ő igazgatása alatt, 1971-ben lett a főiskola egyetemi jellegű intézmény, az évben új szakok indultak: a színházelméleti mellett a televíziós rendező és operatőr szak. Az ő vezetői egyénisége integrálta az akkori színházi élet legkiválóbb rendezőiből: Várkonyi Zoltán, Major Tamás, Ádám Ottó, Vámos László, Pártos Géza stb. álló tanári kart” – összegezte Nadasdy tevékenységét Nánay István színházkritikus a *Tanodától egyetemig* című könyvében. Nadasdy élete végéig szenvedélyes pedagógusként tanított, gondolkodtatott, lelkesített a főiskolai tantermeken belül és kívül. Tanítványainak sokasága valószínűleg nem tartja túlzásnak, ha azt írjuk: a 20. századi magyar színjátszás legnagyobb hatású tanítómestere volt.

MIKITA GÁBOR

színháztörténész, a miskolci Színeszmúzeum vezetője

Nadasdy mondta

A rendező ne önmagát akarja megvalósítani, hanem ministránsa legyen a remekműveknek, amelyeknek megismerésére, megfejtésére egy élet is kevés.

*

Az operarendezés: költészet. Ha nem az, akkor csak műtanrendőri bejárás.

*

Modern művész csak az lehet, aki minden ízében ismeri a hagyományokat, mert különben az a veszedelem fenyegeti, hogy esetleg újnak vél valamit, ami hajdanában már volt, sőt, egyszer már el is avult.

*

A művészet szektáinak egymás ellen acsarkodó „fölhúzott szemöldökű szigora” rendkívül káros. Sokan a viaskodók közül nem veszik észre, hogy örökös gyűlölködésük agresszív görcsében még a maguk arculata is eltorzul. Ezért válnak alkalmatlanná a művészi alkalmazkodásra, a metamorfózisra, ami nemcsak a színháznak, hanem talán minden élő jelenségnek is legfontosabb jellemzője.

SÍK FERENC RENDEZŐ

Fölkészített rá, hogy az életben rengeteg igazságtalanság fog érni, amely ellen lázadni kell. Nem sértettségből, hiúságból, a társadalmi vagy a művészi ranglétrán való fölfelé verekedéssel, hanem az igaztalanság elleni mindennapi alkotó tevékenységünkkel. Megtanultuk tőle, hogy a művészetben nem az egyedi, hanem az általános a fontos. A fősodrás megismerése, a feladat vállalása. Hogy a kultúra és a demokrácia egymástól elválaszthatatlan. Arra tanított, hogy a kísérletezés dicsőretre méltó, de a feladat a találás.

LENGYEL GYÖRGY RENDEZŐ

Igazi „egyetemes ember” volt, akiben egyesült a kultúra évszázadainak és különösen a magyar kultúra 20. századának különleges gazdagsága (...). Próbáin és óráin – miközben a megoldást kereste – kérdések és ellentmondások váltották egymást, majd lépésről lépésre mindenki számára nyilvánvalóvá lett s végtelenül egyszerűnek tűnt a magától értetődő, egyedüli megoldás. (...) Próbái és iskolai órái szenvedélyes utazások voltak, amelyeken látomás és értelem nyújtott egymásnak kezét. Munkatársaiból és tanítványaiból a legrejtettebb lehetőségeket is elő tudta hívni; olyan inspiráló indulatok törtek fel belőle az alkotói vagy pedagógiai cél érdekében, amelyre a vele együtt lévők is csak szenvedéllyel felelhettek.

KAZIMIR KÁROLY RENDEZŐ

Nadasdy azt sugallja, hogy minden attól létezik, hogy csinálják, szervezik, létrehozzák, felépítik és törődnek vele. A legkisebb részlet sem kerüli el a figyelmét, az összefüggések olyan mélységeire világít egy-egy jelzője, hogy a beszélgetőpartner beleszédül. Akkor következik egy-egy anekdota, vidám történet, és elhíti velünk, hogy egyenrangúak vagyunk, néha még azt is érezteti, hogy korban idősebb vagyok nála és váratlanul öcsémnek érzem őt. Nincs megkezdett és befejezett téma, csak folyamat van és felkészülés. Ritmus, diszharmonia, motívumok, egymással ellentétes fogalmak megütöközése, szintézis és harmónia.

Nagy Imre – az „igazi hősi alak”

Hamlet szerepében a Nemzeti Színházban (1873-as felvétel).

„Igazi hősi alak”

Az elfeledett Nagy Imre – az első Csongor és az első Ádám

Korának jelentős és népszerű színésze volt, a Nemzetiben a hős- és a szerelmes szerepkör tündöklő csillaga. Volt Rómeó és elsőként alakította Ádámot Az ember tragédiájában. Rendezett és tanított, rajongva beszéltek róla pályatársai. Negyvennégy évesen öngyilkos lett, és a teljes feledés lett a sorsa. 175 éve született Nagy Imre.

„Aki lelép a színpadról, olyan, mint a tegnapi felhő” – Jászai Mari szavai jutnak eszünkbe, amikor régi idők elfeledett színművészeinek pályafutását próbáljuk felidézni. Nagy Imrere is igaz ez, aki pedig a Nemzeti Színház történetének egyik legnagyobb hatású művésze volt.

Színészi pályája pontosan úgy indult, ahogyan a 19. század derekán oly sok fiatalemberé: tanulmányait félbeszakította, s 1864-ben felcsapott kóristának Szabadkán. Egy év múlva Debrecenbe szerződött Ressler István dráma-, népszínmű-, opera- és operett társulatához. Igazgatója arra biztatta a tehetséges ifjút, hogy iratkozzon be a frissen alapított pesti színészeti tanodába. Nagy Imre 1870-ben elvégezte az iskolát, és a Nemzeti Színház társulatába került. „Szép alakkal, erős, csengő hanggal bír; érthetően szaval, és könnyedén mozog, úgy látszik, alakító tehetség is van benne – szóval mindennel bír, mi szükséges arra, hogy jó színésszé váljék” – írta rövid beszámolóban bemutatkozásáról a Budapesti Közlöny. Igazi karrierjének indulására 1875-ig,

ifjabb Lendvay Márton haláláig kellett várnia, a Nemzetiben ugyanis a szerelmes és a hős szerepköre neki volt fenntartva.

„Olyan szép színész talán nem is volt magyarban soha, és milyen hangja volt! Édes, szívhez szóló, csengő, bongó, buzgó harmónia volt az ő szép beszéde. [...] Egy kissé szerelmes volt a saját hangjába, én nem csodálkoztam rajta, én is szerelmes voltam bele. Afféle beszélő énekes volt. A feje olyan, mint egy Apollóé. Termete délceg, igazi hősi alak” – írta pályatársáról szóló emlékezésében Újházi Ede. És Nagy Imre igazi hősök sorát alakította: volt Hamlet, Antonius és Rómeó Shakespeare drámáiban, eljátszotta a *Bánk bán* és a *Faust* címszerepét is. Ő volt a fejedelem Szigligeti Ede II. Rákóczi Ferenc fogsága című darabjában, Jókai Aranyemberének főszereplőjeként 278-szor lépett a Nemzeti deszkáira. A színház történet azonban elsősorban Paulay Ede nevezetes ősbemutatóin nyújtott alakításai miatt tartja őt számon: 1879. december 1-jén Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* című

A magyar színháztörténet első Ádámja.
(Az ember tragédiája, Nemzeti Színház,
1883. szeptember 21., rendező Paulay Ede)

Aranyemberként – Jókai regényének színpadi
változatát 278-szor játszotta a Nemzetiben

művében Csongort; 1883. szeptember 21-én Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámájában Ádámot játszotta. S bár volt, aki Nagy Imre Ádám-alakítását közepesnek, hangját fátyolozottnak találta, a Fővárosi Lapok bírálata dicsérettel szavakkal illette játékát. A kritikus Ádám szerepét elemezve ugyan megállapította, hogy nincs „annyi drámai erővel variálva”, mint Éva (Jászai Mari), ezért ábrázolása sem lehet olyan hatásos; de azt is megírta, hogy Nagy Imre „jól fejezte ki azokat a mozzanatok, melyekben az eszmény utáni vágyás, s az e fölötti csalódás vannak festve. Tudott borongani Keplerrel, hevülni Dantonnal, s imádkozni a kétségbeeséstől megmentett emberrel. S nagy érdeme volt a művészeknek, hogy egy vers, egy szó értelme sem veszett el szavalatában.”

Bár Nagy Imre szinte állandóan színpadon volt, arra maradt energiája, hogy 1889-től rendezzen a Nemzetiben, s ettől az évtől kezdve tanítson a színiakadémián.

Ez a hihetetlen pálya azonban váratlanul kettétört – 1893 elején súlyos idegbajjal kezelték. Igaz, élete derekán kemény csapásokat kellett elszenvednie. Éppen harminc éves volt, amikor elveszítette ötéves kisfiát; majd egy évre rá, 1880-ban, hosszú betegeskedés után, szeretett felesége, Benza Ida operaénekesnő is meghalt. Már a színész gyógyulásáról szóltak a hírek, amikor 1893. szeptember 5-én váratlanul revolverrel kioltotta életét.

Sohasem derült ki, mi volt hirtelen jött elhatározásának oka. Mindenki tudta, hogy beleszeretett gyönyörű szép partnerébe, Hegyesi Mariba, Kaffka László államtitkár feleségébe. Amerikai párbajról suttogtak (amelyben a vesztes önként vállalt öngyilkosságot), arról, hogy a fekete golyót Nagy Imre húzta. Azt nem szívesen vették tudomásul, hogy akár súlyos idegbaja is okozhatta tragikus halálát. Emlékét pályatársai életben tartották ugyan, de alakját még rejtélyes halála sem tette feledhetlenné...

GAJDÓ TAMÁS | fotók: OSZMI

„AZ ISTENEK MINDENT RÁPOCSÉKOLTAK...”

„Nagy Imre! Szeretném valamilyen idevarázsolni, hogy csak sejtelmük legyen, mi volt ő, mert teljesen leírni úgysem lehet. [...] ...nem lehet elmondani annak, aki nem látta, nem hallotta Nagy Imrét, ki volt ő, milyen volt ő, hogyan hatott, mivel hatott, miképpen babonázta meg az embereket. Férfit és nőt, öreget és fiatal. [...] Csak a sivatag oroszlánja tudja úgy felvetni, úgy megmozdítani a fejét, és nézni a messzeségbe, csak a legnemesebb paripa emeli úgy a lábát, csak a mitológia istenei érezték és éreztették a maguk értékeit, úgy, mint ő. Azt mondtam rá, amikor megismertem, a természet meg akarta mutatni, hogy mire képes, és megalkotta Nagy Imrét!” – írta színésziidealjáról *Életem regénye* című, kéziratban maradt emlékiratában Beregi Oszkár, aki átvette Nagy Imre árván maradt szerepkörét a Nemzeti Színházban.

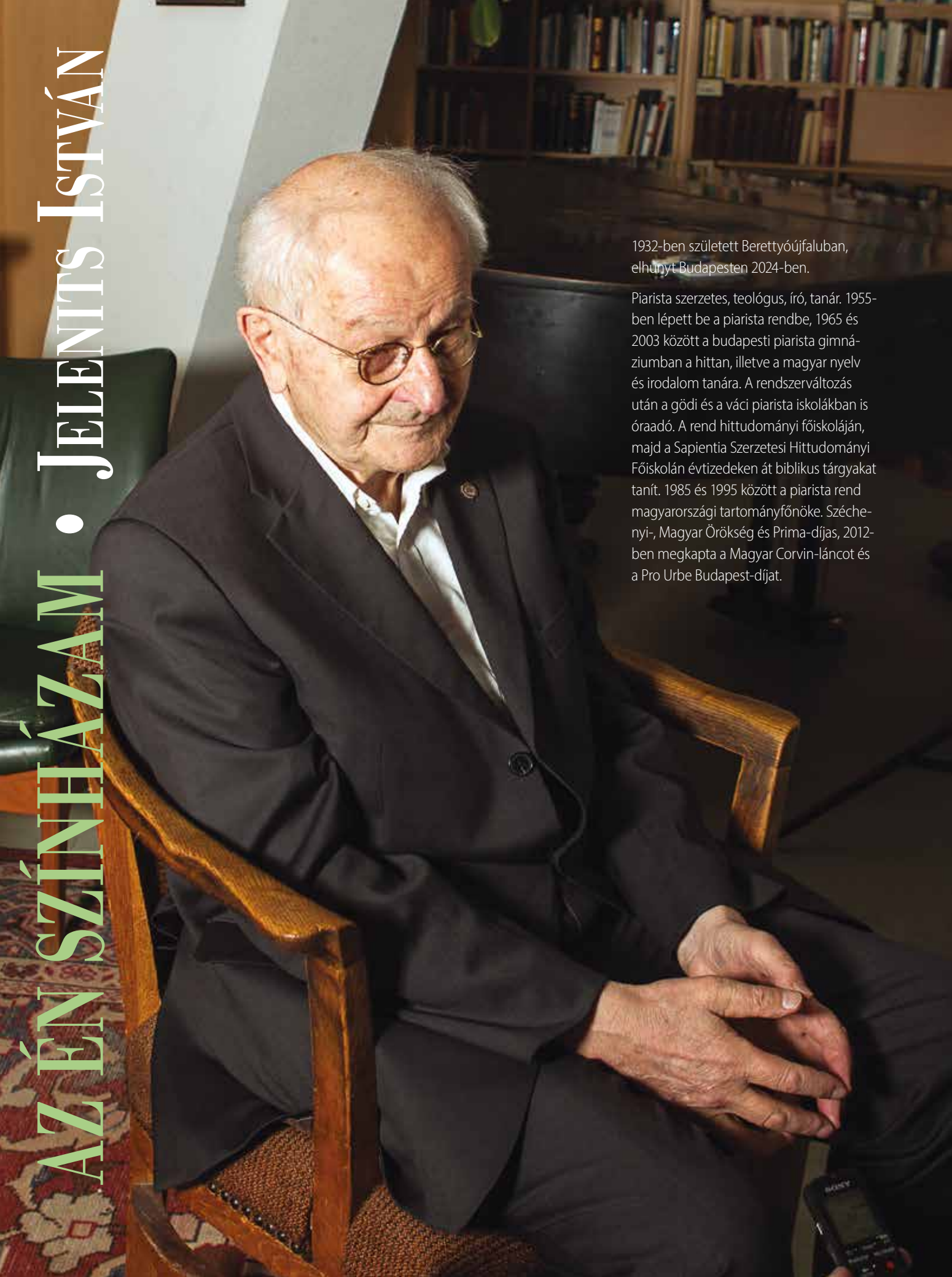
*

„...ég és föld imádtá. De tán épp a nagy kényeztetés ártott meg neki. Az istenek rápocsékoltak mindent. Kell szépség? Nesze! Kell gyönyörű hang? Itt van! Kell fenséges alak? Az is a tiéd! Ő volt a partnerem, szinte énekelte és szavalt a szerepeit, jól állt neki ez az éneklő modor, ezüsthang-hangja még az ellenségeit is rögtön megszelídítette” – jegyezte fel Jászai Mari szavait Szabó Lőrinc, aki 1923-ban készített riportot a színésznővel, és a beszélgetés során a *Tragédia* ősbemutatója és a szeretetre méltó játszótárs is szóba került.

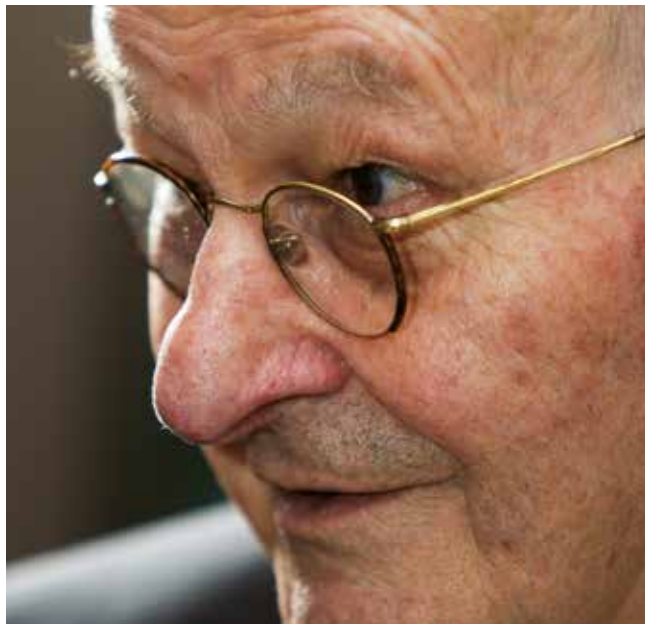
AZ ÉN SZÍNHÁZAM • JELENTS ISTVÁN

1932-ben született Berettyóújfaluban, elhunyt Budapesten 2024-ben.

Piarista szerzetes, teológus, író, tanár. 1955-ben lépett be a piarista rendbe, 1965 és 2003 között a budapesti piarista gimnáziumban a hittan, illetve a magyar nyelv és irodalom tanára. A rendszerváltozás után a gödi és a váci piarista iskolákban is óraadó. A rend hittudományi főiskoláján, majd a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán évtizedeken át biblikus tárgyakat tanít. 1985 és 1995 között a piarista rend magyarországi tartományfőnöke. Széchenyi-, Magyar Örökség és Prima-díjas, 2012-ben megkapta a Magyar Corvin-láncot és a Pro Urbe Budapest-díjat.

„Az én eszményem az eszköztelen színház, amikor a színész pusztán a testére és a szavakra hagyatkozva eleveníti meg a művet, és így szerzi meg a közönség rokonszenvét. Talán naivabb nézőnek kellene lennem.”

Bízni a szóban

Jelenits István rizsáról, lélekről, bunkósbotról és Shakespeare hatalmáról

A színház nem múzeum. A műveknek a lényegükkel kell a jelenhez fordulniuk. Ez a lényeg pedig a szavak erejében rejlik, ezt kell a színésznek életre kelteni, megszólaltatni – vallja Jelenits István. A piarista szerzetes és tanár, filozófus és teológus úgy látja: ha nem érdekelne bennünket – színészt, rendezőt, nézőt – a másik ember sorsa, akkor színház sem volna.

Emlékszik az első színházi élményre?

– Nagyon régen volt, hogyan is volt?! Gyerekkoromban inkább moziba jártunk, Berettyóújfaluban Makk Károly papjához volt a falu mozija. Amikor Észak-Erdély visszakerült, 1941-ben, Nagyváradra kerülve kisgimnazistaként jártam először színházban. Az épületre, a játékokra, a színes világra emlékszem, de a darabra nem. Ezen a színpadon láttam Mécs Lászlót, aki a premonstreik fehér reverendájában szavalta saját verseit. Magával ragadó élmény volt!

Shakespeare-rel kapcsolatosan azt írja egyik tanulmányában, hogy az ő kora és a mi korunk közönsége közötti különbség az, hogy a „mai ember lelkében egyre csökken a szó felidézhető ereje”, s ezért minden mással próbálja felhívni magára a figyelmet a színház is.

– Régebben ünnepibb esemény volt a szó az emberek életében, amely munkában, magányban, kisebb közösségekben telt, ritkábban esett meg, hogy nagyobb közösségben gyűltek össze. A parasztember, aki reggel elment kapálni, este örült, ha szót válthatott a feleségével, gyerekeivel. „A néma gonosz kölcsönkérte a jóság nyelvét és lármává degradálta” – írja egyik versében az angol Wystan Hugh Auden. Figyeljünk a mondat második felére: a tömegkommunikáció jóvoltából szó- és képzőnben élünk – és ebből már elég!

A szavakból sóder lesz, rizsa, ahogy a diákok nevezik azt a fölösleges beszédet, ami ellen inkább védekezni kell. Ebből pedig nehéz a hiteles szónak kiemelkednie, amire érdemes odafigyelni – és nem feltétlenül kell hinni benne –, csak egyszerűen foglalkozni kell vele, a provokatív erejét komolyan venni. Úgy érzem, kevesebbet bízunk a szavakra, mint amennyit

---

A Nemzeti Magazin 2013. októberi számában megjelent, Jelenits István színházi kötődéseiről, a színházzal kapcsolatos gondolatairól szóló interjú újraközlésével emlékezünk a közelmúltban elhunyt, a kulturális közéletben is jelentős szerepet vállaló piarista szerzetesre, teológusra, íróra, tanárra. Mert ma is bízhatunk szavaiban...

lehetne, s amit szavaktól várunk, az is kevesebb. Nem biztos, hogy azok a szavak a fontosak, amelyek csak a mennyiségüknél fogva döngönyöznek bennünket, hanem inkább azok, amelyek állásfoglalásra kényszerítenek.

Mi történik ebben a szóözönben a színházban?

– Megvannak annak a fogásai, hogyan próbálják a közönség figyelmét egymásra licitálva fölajzani – és nem csak színházban –, aminek az eredménye éppen ellenkező: lefelé hat. Bevallom gyakorló tanárként is egyre ritkábban vittem diákokat színházba. Elmegyünk, mondjuk, a Csongor és Tündére, s ahelyett, hogy ott Vörösmarty szavait komolyan vennék, teszem azt a nyílt színen szeretkeznek, mert úgy gondolják, ezzel lehet a közönséget lebilincselni. Ha valaki ezt akarja látni, elég ha kinyitja a televíziót!

Vallom, hogy minden ember óriási érték, ám a színháznak kellene hogy legyen egyfajta minőségi szintje, és nem volna szabad az intézményeket anyagilag annak kiszolgáltatni, hogy minél több nézőt akarjanak becsábítani, mert ezzel a sokaság igényéhez kell igazodni, s ahhoz szükséges a „cirkusz” vagy nem is tudom micsoda. Én hiszek abban, hogy nem sokaság, hanem lélek. A tömegigények kielégítésének hajhászásában az a veszély rejlik, hogy a minőségi nézőket elveszítjük. Ugyanakkor a minőségi színház a szélesebb közönség számára sem volna megalázó vagy veszteség. Éppen ellenkezőleg.

Mit ért minőségen?

– Az én eszményem az eszköztelen színház, amikor a színész pusztán a testére és a szavakra hagyatkozva eleveníti meg a művet, és így szerzi meg a közönség rokonszenvét. Talán naivabb nézőnek kellene lennem. Általában fintorgó képpel jöttem ki a darabokról. Amikor egyetemistaként láttam az angol Peter Brook híres Szentivánéji álom-rendezését, az visszaadta a színházba vetett ingadozó hitemet. Szintén ebben az időszakban volt az, amikor az egyetemen Füst Milán tartott előadást Shakespeare-ről. Ő mesélte, hogy a Vihar előadásán – talán Londonban – özont permeteztek a közönségre, hogy a nézőtérén a vihar légköri viszonyait is felidézzék. Füst Milán pedig azt üvöltötte: ez örülség, baromság, hiszen maguk a Shakespeare-szavak viharzanak. A szövegei ugyanis nem arra vonatkozó útmutatások, hogy milyen hatásokat kell általuk más úton előidézni, hanem azok maguk – a színész játéka révén – idézik elő a hatást a nézőben.

Megdöbönt, amikor azt látom, hogy ha egy színház szívdöglesztő és drága technikai produkciókkal él, amelyek persze érdekesek és a szellemességüket sem lehet teljesen kétségbe vonni. Nekem mégis az az érzésem, mintha az előadott művek valamiféle technikai önreklámozás ürügyévé válnának.

Bizonyára vagyunk néhány színházra való, akik mondjuk akár egy régi szerző darabjának a mai emberhez szóló értelme-

zésére vagyunk kíváncsiak: az ismert szavak új hangsúlyaira. Akár be is hunyhatom a szemem, mert nem vagyok kíváncsi többre, csak a szavak hatalmára, és az élmény ettől még eleven színház.

A látvány kapcsán mondta Csányi Vilmos, hogy a képi információk feldolgozására az állatok is képesek, az ember evolúciós előnye azonban többek közt az, hogy kialakult az absztrakciós képessége, kialakult a nyelv, s hogy olyan dolgokat is el tud képzelni, amelyek nincsenek.

– A szó a szellemet nagyobb öntevékenységre és kooperációra készíti, mert a szavak megérintik a vizuális fantáziát, s magam öltöztetem fel a megidéződő képet. A szó többet mond, mint a látvány, amelyen tágra nyílt szemmel csodálkozhatok.

Hogyan látja az élő szó és a leírt szöveg viszonyát?

– Azt mondják, a szó elszáll. De az élő szó mégis sokkal könnyebben érthető, mint a leírt. A gyerekeket sem lehet leültetni valamely klasszikus mellé, de ha magyarórán felolvasom a szöveget, a tízórai is kiesik a kezükből. Az artikuláltan elmondott szöveggel kalauzolom is a gyereket, és ugyanezt teszi a színész is a közönségével, ahogy a szerepét átéléssel elmondja-játssza. A mondatok dinamikája ugyanis nem papíron, hanem élő szóban elevenedik meg, a „papírszöveg” csak lenyomata a beszédnek, és őrzi annak bizonyos jellemzőit, más jellemzőit viszont lenyesi, veszni engedi – ezt kell visszaadnia a színésznek. Ma ebben nem hisznek. A szavak erejében.

Ezt persze másfelől is megközelíthetjük. Katona Józsefnél – akiről az egyetemi szakdolgozatomat írtam –, a Bánk bán színi utasításaiban nem azt olvassuk, hogy Petúr leül, hanem: egy székre veti magát; amikor pedig behozzák Melinda holttestét: Bánk a fejét a földhöz nyomva görgeti – ezek a nyelvi fordulatok is mutatják, hogy a színésznek szánt utasítást milyen elemi erővel meg lehet fogalmazni. Ha tehát az ember figyelmesen és értő lélekkel olvas, akkor az ilyen elejtett megjegyzések révén lüktetni, élni kezd a szöveg.

És Shakespeare?

– Shakespeare-ben az a gyönyörű, hogy egyszerre tudott szórakoztatni és életbevágó dolgokról tudósítani. S ezt nemcsak a vajt fülű közönség értette meg, hanem azok az egyszerű emberek is, akik röhögtek a trágárságain, amelyekből észrevétlenül átvezette őket az emelkedett gondolatok felé.

Emlékszem például, amikor a Hevesi téri Nemzetiben a rendetlenkedő gyerekeket Sinkovits Imre az előadást megszakítva kioktatta, hogy miként is kell a színházban viselkedni. Pedig nem prédikálni kell, hanem úgy kell játszani, hogy a tízórai és a bunkósbot is kiessen annak a kezéből, aki a színházban randalírozik. Shakespeare sosem hordta volna le a zajongó mesterlegényeket, mert kiröhögik. Ő állta ezt a versenyt. És

szerintem volt benne felelősségérzet: meg akarta szólítani a korát, érezte, hogy fontosabb ő akár egy uralkodónál is, mert annak vannak hajóhadai, ágyúi, de színháza csak neki van. Tehát nem csak meggazdagodni akart, hanem formálni is a világot – tudta, érezte, hogy ez hatalom.

Szó sincs azonban arról, hogy ma is úgy kellene játszani, ahogy négyszáz évvel ezelőtt tették, a színház ugyanis nem múzeum. De az Othellót úgy kell eljátszani, hogy egy férj ma is elgondolkozzon azon, hogyan bánik a feleségével, hogy mit kezdjen a féltékenységgel. Azzal a bizalommal kell ma is előadni a régi, klasszikus darabokat, hogy azok nem szűntek meg a jelenhez szólni, ám ezt sohasem a mű peremén megjelenő kuriózumaikkal teszik, hanem a lényegükkel.

Az iskoladrámák – így a piarista rendé – mennyiben voltak igazi színdarabok és az előadásaik igazi színházi események?

– A kecskeméti rendház történetében olvasható a következő epizód. Egy tehetős ember Pestre akart menni, és egy cigánytól bérelt volna szekert, aki azonban azt mondta: csak holnap, mert ma a piarista atyáknál színdarabot adnak, amit ő meg akar nézni. Talán nem túlzás ebből arra következtetni, hogy egy egész város számára jelentős esemény volt az a színház, amelyet diákok adtak elő, és bizonyára az egyetlen is volt a városban.

Rendalapítónk, Calasanzi Szent József – aki 1649-ben halt meg – eleinte tiltotta az iskolai színjátékokat, mert hivalkodásnak tartotta, és a szegény gyerekek tanítása mellett nem is nagyon volt erre pénz. Aztán – gondolom – engedtek az idők kívánalmainak, hogy az oktatás ne legyen túlságosan rideg és aszkétikus. A történeti Magyarországon 1642 óta működtek piarista iskolák, s ezek történetéből ismerjük a rend iskoladrámáira vonatkozó feljegyzéseket. Játszottak Molière-t is, Plautust is, de a darabokat kivonatolták, lerövidítették, az iskolás gyerekek számára átdolgozták.

Ha – mondjuk így – laza erkölcsű színész játszik szentet, nincs abban ellentmondás?

– Hogyne volna! Maga az élet is tele van ellentmondásokkal. De a hányt-vetett életű emberben is felvillannak a szentnek a sejtelmei, így azt nem érzi magtól teljesen idegennek. Egy szent életű ember is előadhat egy bűnös történetet, és eljátszhat egy gyilkost. Az emberben akkor is minden „együtt van”, ha nem kapaszkodik meg Istenben, ha nem adja át egész életét Istennek, de ettől még annak vonzásában, ámulatában él – gyötrődve, tudatosan vagy sem.

A színész számára egyedülálló lehetőség, hogy mások – a drámák konstruált világában megelevenedő szereplők – szabadságának és korlátainak a terébe is be tud lépni.

– Tulajdonképpen mindannyiunk vágya és törekvése, hogy ne maradjunk önmagunkba bezárva, hogy megértsük egymást. A diákjaimnak azt szoktam mondani, hogy az emberi lét lehetőségei olyanok, mint egy gazdagon terített svédasztal: mindent nem lehet magamévá tennem, mert egy tányérom van, egy gyomrom. Örülök, hogy ennyi minden közül választhatok, de nem kell lemondanom a többről sem, mert a másik ember mást választ, és annak örül, én pedig azzal a másikkal jobban vagyok, tehát megoszthatjuk egymással az élményeinket.

A színházban is ez történik.

A színész belebújik a szerepekbe, a néző ugyan nem bújhat beléjük, de ő is átéli a megidézett életeket, azok tragikus vagy komikus pillanatait. Ha nem érdekelné az embert a másik sorsa és az élet egésze, színház sem volna. Mindez a színész olymértékben érdekli, hogy meg is tanulja egy másik – király, gazember, koldus – szerepét, s ebbe a befogadásba beavatja a nézőt azzal, hogy eljátssza neki. A színész ugyanakkor csak ideiglenesen lesz király, gazember és a többi, a kockázataival együtt már nem vállalja ezeket a sorsokat, hiszen miután a királyt lenyakazták, ő tapsok közepette hajlong a közönség előtt. Ám játék közben mégis magára vette annak a másik embernek a sorsát. De ne felejtjük, hogy a színésznek is – mint mindenki másnak – egy szerep jut az életből. És az övé pont az, hogy színész.

KORNIA ISTVÁN

| fotó: Eöri Szavó Zsolt

Othello zöld szemű szörnye

Az utóbbi időben elkezdtem aggódni, hogy lassan olyaná válok, mint apám. Keserű ember volt, sovány, mint a karó, és ha gyalog mentünk valahová, mindig jobbra-balra siklott a szeme, hátha talál valami kedve ellen valót. A fejét nem forgatta, csak a szeme mozdult, villant, aztán a következő saroktól szidni kezdte helytelenítése tárgyát. Gyermekként gyakran csak annyit értettem a tirádáiból, hogy valami nem helyes, nem illő, nem volna szabad megengedni, nem, nem, *nem*.

Az egyik kedvelt célpontja – talán, mert nem mesze laktunk tőle, és így gyakran látta – a színház volt. Tisztességes ember nem bízhat meg valakiben, aki abból él, hogy másnak mutatja magát, mint aki valójában, mondta, ami meg a színészek és színésznők erkölceit illeti... pfuj!

Az indulata megrémisztett, de amennyire megvetette ő, annyira lenyűgözött engem a színház. Talán a tiltott gyümölcs varázsa csábított, talán az elevénsége, ma már nem tudom megmondani – de míg az osztálytársaim lányok után kezdtek futni, én a színházba szerettem bele.

Azt nem mertem mondani otthon, hogy színész akarok lenni, de képtelen voltam mindent magamba fojtani. Egyszer apám a primitív féltékenységet szidta, én pedig rávágtam, hogy a „zöld szemű szörny” Jágótól – azaz Shakespeare-től – ered.

– Micsoda romlottság – mondta akkor, és a fejét csóválta. – Ki tömi tele a fejed ezekkel az ostobaságokkal?

Miután minden tiltás és fenyegetés ellenére is színészi pályára léptem, többé nem állt velem szóba, én pedig száműztem a gondolataim közül. De nemrég félni kezdtem, hogy talán mégis belém plántálta a saját gyűlölete és bizalmatlansága magjait: gyanakodni kezdtem ugyanis a feleségemre.

Laura – tizenkét éve társam a színpadon, tíz éve a feleségem – akkor éppen Titánia volt: éteri jelenség kék és zöld ruhájában, virágokkal és pillangókkal az arca körül, a bőrén táncoló szikrákkal. A gondolat, hogy ő is csak asszony, ő is lehet hűtlen, nem pusztá féltékenységnek tűnt, de egyenesen szentségtörésnek.

Apám vére, gondoltam, apám szavai, és megvettem magam a gyanakvásért. Ahányszor kételkedtem

Laura mosolyában, tekintetében, szavai igazában, mocskosnak, állatnak éreztem magam. Ő nem olyan, ezt tudtam, sosem volt olyan, és nem adott igazi okot arra, hogy kételkedjek benne. Laura az én tündérműkirálynőm, én pedig csak halandó: bűnös vágyak és alattomos gondolatok rabja. Ha nem néz a szemembe, ha késik, el-tűnik, az még nem csalárdság – csak az én gyanúm fest sötétre minden ártatlan apróságot. Gyűlöltem apámat és a rút világot, amiért elültette bennem a gyanakvást, és megvettem saját természetemet, amiért egyre nőtt, és képtelen voltam tőle megszabadulni.

A *Szentivánéji álmom* után az *Othello* volt műsorom, és Laura Desdemona lett, az asszony, akit fojtó indaként font körbe a vád. Hosszú ruhája, kendője erényesnek mutatta, de minden könnyed mozdulat felfedte a vállát, a keblét. Szavai mintha titkos üzenetet hordoztak volna, a véletlenek pedig egyre gyanúsabbá váltak. Mégis... Ártatlan volt és gyönyörű, a feleségem, szerelmem, mindenem. Kétkedésem és féltékenységem csak saját romlottságomra szolgáltatott végre bizonyítékot.

És ugyan miért is kételkedtem? A gyanúmnak nem volt kézzelfogható alapja. Egy nyugtalan érzés, egy-két különös véletlen, zavart szó – ugyan mi az? Semmi.

És semmi is maradt, egészen a premier napjáig.

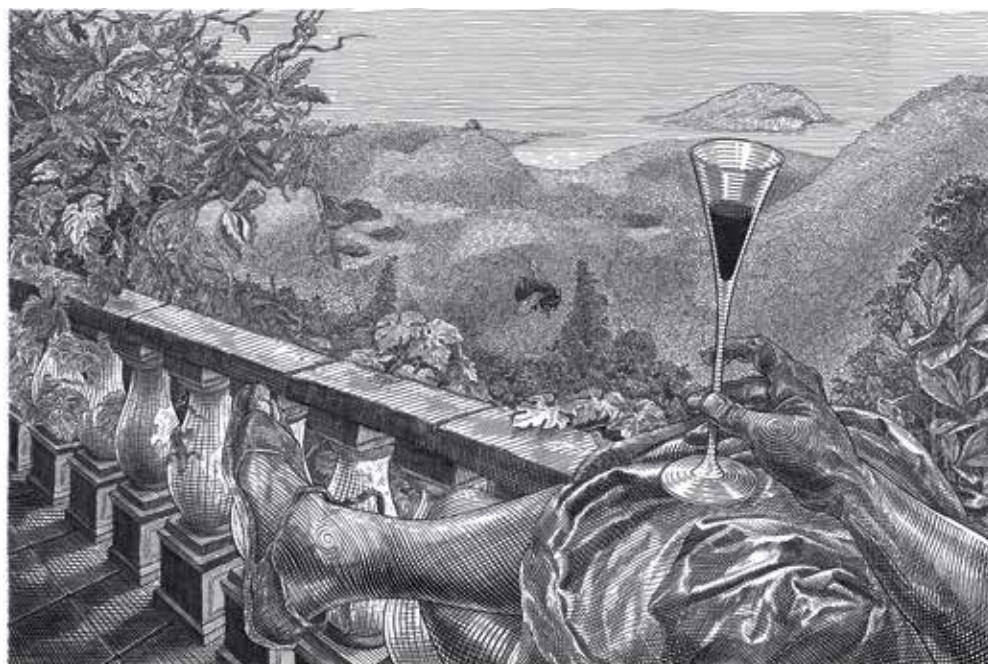
Az öltözőben felejtettem a jelmezem övét, és közvetlenül az előadás előtt szaladtam vissza érte. Már rég nem itt kellett volna lennem – és nem kellett volna itt lennie Laurának sem, mégis meghallottam a hangját a folyosóról. Az övét, és egy másikat, ahogy felelt rá... Elsuttogott szavakat hallottam, Laura édes, szerelmes nevetését – melyet, úgy véltem, csak nekem tartogat –, halk csókokat és sóhajokat, aztán sietős lépteket.

Megdermedtem, a kezem megállt az övcsaton. Addig a gyanúm áttetsző kísértet volt, vízre rajzolt kép, mely egy pillanatról a másikra el is tűnt. Most azonban testet kapott, súlyt, és ez a súly egyszerűen letaglózott: csak álltam, amíg valaki be nem nyitott, hogy sürges-sen, menjek, mindjárt színpadon kell lennem.

Jó színésznek tartom magam, de aznap zavart voltam, esetlen. Aki nézett, talán csak azt csodálta, mit látott Othellóban Desdemona, mi fogta meg egy ilyen szürke, lélektelen férfit. Laura egy-egy grimaszt is

**„Csak álltam, és
vártam az ítéletet.
Semmi nem történt.
Néma csend
volt, a közönség
lélegzetvisszafojtva
figyelt. Ők egy
másik gyilkosságot
láttak.**

Orosz István grafikája

vágott rám a legyezője mögül, ahol nem láthatta a közönség – de hiába, tehetségem, amire olyan büszke voltam, egyszerre elhagyott.

– Így fúvom szét szerelmemet a szélbe: volt – nincs. – Jágóhoz szóltam, de éreztem, hogy Desdemona figyel a színpalak mögül. Egy pillanatig azt hittem, elsírom magam. Hogy tehettem? *Hogy?* Egyszerre megtaláltam a hangomat. – Kelj barlangodból, jöjj, fekete bosszú!

Othellóvá váltam, a szavak a lelkem legmélyéből szakadtak ki, a kétségbeesés, a fájdalom, a harag mind az enyém volt, egészen a drámai végig.

– Engedj időt, csak egy imára!

Ragogyó szemében felizzott a pánik, ahogy az ágyra taszítottam.

– Késő!

A torkára fontam az ujjaimat – a párna, amit a próbákon használtunk, elfeledve hevert mellette –, és csak szoritottam, egyre szoritottam. A selymes bőr engedett a nyomás alatt, az arca először vörös, majd egészen lila lett, és nem kapálózott, nem próbálta ellökni a kezem, ahogy a rendező utasította, csak vonaglott és rángatózott, mintha áramot vezettek volna a testébe. Aztán nem mozdult többet.

A színházban néma csend volt. Desdemona – Laura – holtan feküdt előttem.

Felálltam az ágytól, hátratántorodtam. A színpadon kívülről Emília szólított, de nem tudtam felelni. Megöltem a feleségem. Apámnak igaza volt: Laura csalárd volt, én pedig romlott,

szörnyeteg. A világ egyszerre mocskos és iszonyú lett. A két kezemre bámultam, majd fel a sötét nézőtérre, mindenki, aki tanúja volt a tettemnek.

Nem tudom, mire számítottam. Talán, hogy gyilkost kiáltanak, vagy hogy gyalázatomból lehulljon a függöny. Csak álltam, és vártam az ítéletet.

Semmi nem történt. Néma csend volt, a közönség lélegzetvisszafojtva figyelt. Ők egy másik gyilkosságot láttak: a szemükben nem én öltem meg Laurát, hanem Othello Desdemonát.

Ismét a kezemre néztem, majd vissza Laurára. Az arca még mindig vörös volt, de kissé természetesebb színű, és egyszerre mintha moccanat volna. Odaléptem hozzá, és láttam, ahogy kinyílik a szeme, rám néz, és az öntudat lassan visszatér a tekintetébe. Az ajka szétnyílt, de nem jött ki hang a torkán.

Emília ismét szólított, én pedig elfordultam Laurától. Várt a színház. Az első szerelmem, az egyetlen, akiben sosem kell csalódnom.

Othello hangján válaszoltam, vitatkoztam Emíliával, és tagadtam, mikor Desdemona rekedt, reszelős hangon kimondta utolsó szavait. Játszottam, amilyen jól csak tudtam. Már nem érdekelt, hogy az arcom ég, a gyomromban, mintha súlyos kő feküdne, Laura pedig reszketve fekszik az ágyon, és szeméből vegytiszta rettegés süt felém. Csak az számított, hogy az előadás folytatódott.

NYÍLT NAP

A kuliiszák mögé enged bepillantást a Nemzeti Színház immár egy évtizede a Magyar dráma napján. A nyílt nap eseményein az érdeklődők ezúttal is bejárhatták a teátrum tereit, színpadait, benézhettek a jelmez- és kelléktárba, találkozhattak és együtt „dolgozhattak” színészekkel, ügyelével és sűgőval. A próbatermek is megnyíltak. A színház új előadásának, az *Esthajnal*nak a közreműködői rendeztek színes forgatagot. A nézők láthatták a *János vitéz* produkcióba újonnan belépő színészhallgatók és a főszereplők találkozását, részesei lehettek a *King Lear Show* felújítópróbájának és megtekinthették egy egyetemi színészosztály vizsgaelőadását is. A nap végén a Nemzeti Színház színészei adtak koncertet.

Nemzeti Színház, a nemzet színháza 2018–2023

Színházi album – szellemiség, képek, adatok

Öt évad írásban és képből. Mitől nemzeti a Nemzeti? Mitől több a Nemzeti, mint egy színház a többi között? Az utóbbi években a Covid-járvány, a gazdasági válság, majd az orosz–ukrán háború is megrendítette a világot – mi a kultúra szerepe, feladata ebben a helyzetben?

A gazdagon illusztrált kötet a Vidnyánszky Attila igazgatásával 2013-ban kezdődött korszak törekvéseit mutatja be. Megismerhető az a működési struktúra, amely a Nemzeti Színház elmúlt öt évada alatt teljessé vált ki, és amely reagálni kívánt korunk égető kérdéseire is. A tematikus fejezetek adatlistáin túl Eöri Szabó Zsolt közel 400 fotográfiáján keresztül tárul fel az olvasók előtt a Nemzeti Színház 2018 és 2023 közötti öt évadának színpadi világa, nemzetközi fesztiváljának és egyéb programjainak sokszínűsége.

A Nemzeti Színház, a nemzet színháza két kötete és a Színházi Olimpiáról készült album megvásárolható a Nemzeti Színház shopjában.

10. SZÍNHÁZI OLIMPIA

A görögországi Delphiben kezdődött a Színházi Olimpiák története 1995-ben, majd Sizuoka, Moszkva, Isztambul, Szöul, Peking, Wrocław, Új-Delhi és Szentpétervár után érkezett el az esemény Magyarországra, amelynek főszervezője a Nemzeti Színház volt. A 10. Színházi Olimpia 2023-ban Európa egyik legjelentősebb színházi-kulturális rendezvényeként 58 országból 400 társulatot látott vendégül. A 350 oldalas, változatos képanyaggal illusztrált kötet beavatja olvasóját az olimpiák történetébe, megismerteti a jubileumi rendezvény koncepciójával, és az egész Magyarországot átfogó gazdag és változatos programmal. Ez a könyv arról szól, hogy 2023-ban Magyarország volt a színházi világ központja.

NOV. 5. | JAPÁN, MAGYAR MESÉK

ANGYALFÜTTY ÉS TEACEREMÓNIA » Berecz András magyar, Tatekawa Shinoharu japán meséket (rakogu) mond. Az előadás után beszélgetés a japán mesemondók világáról.

mikor? hol?

november 5. – 15 óra • Gobbi Hilda Színpad

NOV. 17., 19., 30. | HOBO

TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT » „József Attila verseit úgy olvasom, mint a szent könyveket és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva.”

mikor? hol?

november 17. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL » Rocktörténet és önéletrajz » az őszinteség álcájában.

mikor? hol?

november 19. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo legutolsó darabja: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.

mikor? hol?

november 30. – 19 óra • Kaszás Attila Terem

NOV. 15., 16., 23. | DÜHÖNGŐ IFJÚSÁG

JOHN OSBORNE KLASSZIKUSA » A Színház- és Filmművészeti Egyetem negyedéves hallgatóinak új vizsgaelőadása. Közreműködik Rátóti Zoltán.

mikor? hol?

november 15., 16., 23. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

NOV. 18. | HOLOKAUSZT 80

MONODRÁMA, KONCERT » Auschwitzi Napló című monodrámát Kovács Molnár József előadásában és A túlélés dallamai – autentikus liturgikus zsidó dalok az Ávinu Trióval. A Kazán István Kamaraszínház vendégjátéka.

mikor? hol?

november 18. – 18 óra • Kaszás Attila Terem

NOV. 18. | RZ64

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

november 18. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

NOV. 22. | FORTE TÁRSULAT

TOLDI » Arany János klasszikusának fizikai színházi feldolgozása. A Forte Társulat előadása diákoknak.

mikor? hol?

november 22. – 11 és 15 óra • Kaszás Attila Terem

NOV. 26. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

november 26. – 19 óra • Bajor Gizi Szalon

NOV. 29. | MÁJUS

SZÉP ERNŐ KLASSZIKUSA » A Színház- és Filmművészeti Egyetem vizsgaelőadása 2024 márciusa óta a Nemzeti műsorán.

mikor? hol?

november 29. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

SZÍN VÁLTOZÁS

IFJÚSÁGI PROGRAMOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

1. KÖLYÖKNAPOK A NEMZETIBEN

Ünnepkörkhöz kapcsolódóan egy-egy vasárnap délelőtt tartunk **ingyenes családi programokat**. Kölyöknapjaink színházi műsorokat láthatnak és kézműves foglalkozásokon vehetnek részt az óvodás és kisiskolás gyermekek szüleikkel.

2. ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK

Az országos mozgalommal vált **ÁDÁMOK ÉS ÉVÁK ÜNNEP**-én középiskolás színjátszó csoportok – minden évben új témát kapva – **munkájukat minden év januárjában színházi gálán mutatják be a Nemzeti Színház Nagyszínpadán**. A színré vitelre ajánlott művet/műveket mindig az évad elején, szeptemberben ismertetjük.

3. NEMZETISZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A négyfordulós vetélkedő során **négyfős, középiskolás csapatok mérik össze tárgyi tudásukat, kutatóképességüket, kreativitásukat**. Az első három forduló az interneten zajlik, a döntőre a színházban kerül sor. A vetélkedőt az évad során márciusban hirdetjük meg a színház honlapján.

4. SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI FOGLALKOZÁSOK

Iskolai csoportoknak az előadás előtt a **színpadi mű befogadását, utána pedig a látottak mélyebb megértését segítő foglalkozást** tart színház- és drámapedagógusunk, akár az iskolában, akár a színházban.

5. RÁHANGOLÓ BESZÉLGETÉS

Az előadás előtt a produkció dramaturgja és/vagy rendezője vagy színházpedagógusunk mintegy 40 perces bevezető beszélgetést tart az iskolai csoportnak. A ráhangoló után a diákok felkészültebben ülnek be az előadásra, felfigyelhetnek összefüggésekre és érdekes részletekre is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni.

6. PÁLYAORIENTÁCIÓS ÉPÜLETLÁTOGATÁS

A bő egyórás épületismertetés, kulisszajárás közben **színházunk többféle munkakörben dolgozó munkatársával találkozhatnak a diákok, akik örömmel mesélnek szakmájukról, az oda vezető útról**.

A fenti hat program mindegyikéről információ kérhető **Pintér Szilviától**, a Nemzeti Színház Ifjúsági programfelelősétől, színházpedagógusától: szilvia.pinter@nemzetiszinhas.hu

KULISSZAJÁRÁS

A csoportos iskolai színházlátogatások alkalmával, az előadás előtt nyílik rá lehetőség, de kérhetik külön programként is. Mintegy 30 perces **séta közben bemutatjuk a színház működését, a színpadokat, az öltözőket és egyéb „háttérérdekeségeket”** is. A programra legalább két héttel az előadás előtt kell jelentkezni!

Jelentkezés: latogatas@nemzetiszinhas.hu

KEDVEZMÉNYEK

DIÁK, PEDAGÓGUS ÉS NYUGDÍJAS KEDVEZMÉNY - 30%

Játszóhelytől és szektortól függetlenül igazolvány felmutatása esetén érvényes a 30%-os kedvezmény. **Egy előadásra egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.**

DIÁKBÉRLETEK

Latinovits Zoltán diákbérlet
3 jegyet tartalmaz • 4.500 Ft

Bubik István diákbérlet
4 jegyet tartalmaz • 6.000 Ft

A diákbérlet csak személyesen vásárolható meg a jegypénztárban, diákigazolvány bemutatásával.

JEGYPÉNZTÁR

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
Telefon: +36-1/476-6868
jegypenztar@nemzetiszinhas.hu

NYITVATARTÁS

Hétfőtől vasárnapig (ünnepnapi kivétellel)
10.00-18.00 óráig

Előadásnapokon meghosszabbított nyitvatartással, az előadás kezdéséig tart nyitva a jegypénztár.

AJÁNLOTT ELŐADÁSOK

Óvoda, általános iskola alsó tagozat:
Leander és Lenszirom

Általános iskola felső tagozat:
Egri csillagok | János vitéz

Középiskola:

A helység kalapácsa | A Mester és Margarita
A kaukázusi krétakőr | A revizor | Bánk bán
Csíksomlyói passió | Csongor és Tünde
Esthajnal | King Lear Show | Liliom

A Nemzeti Színház iskoláknak szóló programjaira az iskola@nemzetiszinhas.hu e-mail címen lehet jelentkezni. Munkatársunk minden kérdést, időpontot, részletet egyeztet az érdeklődőkkel!

VÁLTSON BÉRLETET A 2024/2025-ÖS ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

A bérletek a Nemzeti Színház saját előadásaira használhatók fel, jegyár kategóriáktól függetlenül, a szabad helyek függvényében

JÁSZAI MARI bérlet, 4 szabadjegyet tartalmaz

9 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 szabadjegyet tartalmaz

7 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 szabadjegyet tartalmaz

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 szabadjegyet tartalmaz

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • Jan Fabre: **A VÉR** • Oscar Wilde: **SALOME** • Eugene Labiche- Mark Michel: **OLASZ SZALMAKALAP** • Kirill Fokin: **KING LEAR SHOW** • Katona József: **BÁNK BÁN** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA** • **TIZENHÁROM ALMAFA** - Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Molnár Ferenc: **LILIAM** • Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK MI A SZERELEM** • Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2024/25-ös évadban érvényesek, beváltásuk a 2024/25-ös évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlása csak személyesen a jegypénztárban lehetséges, diákigazolvány bemutatásával!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Nagyszínpad	2 Szo	15:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	2 Szo	19:00	Az öngyilkos Nyikolaj Erdman
Nagyszínpad	3 V	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	3 V	19:00	Az öngyilkos Nyikolaj Erdman
Nagyszínpad	4 H	10:00	János vitéz Petőfi Sándor
Nagyszínpad	4 H	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	4 H	19:00	Oxigén Ivan Viripajev – a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház vendégjátéka
Gobbi Hilda Színpad	5 K	15:00	Teaszerzés / Angyalfütyű Tatekawa Shinoharu és Berecz András estje
Nagyszínpad	6 Sze	19:00	A revizor Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	7 Cs	19:00	Hazatérés Lukácsy György
Gobbi Hilda Színpad	8 P	15:00	Hazatérés Lukácsy György
Nagyszínpad	9 Szo	19:00	Ázott hajában hét halott bogár ragyog Vecsei H. Miklós és a QJÚB PREMIER
Gobbi Hilda Színpad	10 V	15:00	Macskajáték Örkény István
Nagyszínpad	11 H	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	11 H	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Nagyszínpad	12 K	11:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	12 K	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya Molnár Ferenc
Bajor Gizi Szalon	15 P	19:30	Dühöngő ifjúság John Osborne SZFE vizsgaelőadás
Gobbi Hilda Színpad	16 Szo	19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Bajor Gizi Szalon	16 Szo	19:30	Dühöngő ifjúság John Osborne SZFE vizsgaelőadás
Gobbi Hilda Színpad	17 V	15:00	Tóték Örkény István
Kaszás Attila Terem	17 V	19:00	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo önálló estje
Kaszás Attila Terem	18 H	18:00	Holokauszt 80 / Auschwitz Napló Tadeusz Borowski a Kazán István Kamaraszínház vendégjátéka
Bajor Gizi Szalon	18 H	19:30	RZ64 Rátóti Zoltán szólókoncertje
Kaszás Attila Terem	19 K	19:00	Halj meg és nagy leszel! Földes László Hobo önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	20 Sze	19:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	20 Sze	15:00	Háztűznéző Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	21 Cs	19:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	21 Cs	15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	22 P	19:00	Vér vagyok Jan Fabre PREMIER

Az Egri csillagok, a Tudod, hogy nincs bocsánat 12, a Bánk bán, a Fodrásznő 14, A vér vagyok 18 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2024. NOVEMBER

Gobbi Hilda Színpad	22 P	15:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	22 P	11:00	Toldi Arany János I a Forte Társulat vendégjátéka
Kaszás Attila Terem	22 P	15:00	Toldi Arany János I a Forte Társulat vendégjátéka
Nagyszínpad	23 Szo	19:00	Vér vagyok Jan Fabre
Bajor Gizi Szalon	23 Szo	19:30	Dühöngő ifjúság John Osborne SZFE vizsgaelőadás
Nagyszínpad	24 V	17:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	24 V	19:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	25 H	19:00	Esthajnal Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	25 H	19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev
Nagyszínpad	26 K	19:00	Esthajnal Szarka Tamás
Bajor Gizi Szalon	26 K	19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	27 Sze	19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádaszy László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Kaszás Attila Terem	27 Sze	19:30	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	28 Cs	18:00	Bánk bán Katona József
Kaszás Attila Terem	28 Cs	15:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	29 P	15:00	Bánk bán Katona József
Gobbi Hilda Színpad	29 P	19:00	Fel a medvére, a fa nem játék! Berecz András ének- és mesemondó estje
Kaszás Attila Terem	29 P	19:30	Május Szép Ernő SZFE vizsgaelőadás
Nagyszínpad	30 Szo	15:00	Ázott hajában hét halott bogár ragyog Vecsei H. Miklós és a QJÚB
Kaszás Attila Terem	30 Szo	19:00	Az utcazenész Földes László Hobo koncertje

Jelenet az István király
című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szcenárium

a Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2024. szeptember–október, XII. évf., 4. szám

FÓKUSZBAN: NYELV – SZÍNHÁZI NYELV – SZÍNHÁZI NYELVÚJÍTÁS

Milyen műfaji kérdéseket vet föl Shakespeare királydrámájának kortárs átírata, a King Lear Show? A Valerij Fokin rendezéséről folytatott vita ez év tavaszán harmadik darabja volt a „Királyok évada” elnevezésű beszélgetéssorozatnak, mely a Nemzeti Színház három új bemutatóját – Bánk bán, István király, King Lear Show – járta körül. Fel lehet-e kelteni a mai kiskamaszok érdeklődését Gárdonyi remekműve, az Egri csillagok iránt? A regény Vidnyánszky Attila rendezte grandiózus színpadi verziójának szentelt október 3-i kerekasztal már a Tokaji Íróklub jövő évi programjának témáját, az irodalmi művek színpadi adaptációjának kérdéskörét is érintette.

„A Nemzeti Színházban 2013-tól tudatosan építjük és neveljük a közönségünket. A János vitézzel kezdjük, aztán jön az Egri csillagok, majd a Csongor és Tünde, végül a Bánk bán és Az ember tragédiája. (...) Smivel ezeket mind én rendeztem, ily módon egyfajta színházi nyelvbe való beavatás is végbemegy. A János vitéz bizonyos rendezői megoldásai megjelennek az Egri csillagokban, de a Csongor és Tündében is. Ha valaki végigmegy ezen az úton, akkor szerintem nem lesz idegen számára a Bánk bán általam kialakított színpadi nyelve sem...”
(Vidnyánszky Attila)

„Mi is az a hatalom, amit Shakespeare drámájában megoszt a király? Valerij Fokin, a King Lear Show rendezője azt állítja, hogy manapság az igazi hatalom annak a kezében van, aki az emberek, a közösség, a társadalom tudatát képes befolyásolni, sőt birtokolni. Kézenfekvő volt hát a válasz, hogy ma a hatalmat a média gyakorolja. De itt nemcsak a televízióról, hanem az internetről, magáról a virtuális valóságról beszélünk. A rendező az egész előadást egy tévéstúdióba helyezte, így nézőként azt érzékeljük, hogy végig egy valóságshow részesei vagyunk.”
(Kozma András)

„A King Lear Show-val Fokin belevágja a képünkbe, hogy ilyenek vagytok, ezt tette veletek ez a mediatizált, átpolitizált valóság, amiben éltek, ahol a mindennapjaitoknak minden pillanatát rabul ejti a mediatizált politika, ami egyébként maga is ilyen. Olyan gyorsan történnek a változások, hogy teljesen

TARTALOM

King Lear Show: Paródia és/vagy tragédia? – Az eszmecsere résztvevői: **L. Simon László, Kozma András, Smid Róbert, Szász Zsolt** • Mit üzennek a mának az egri csillagok? Beszélgetőtársak: **Vidnyánszky Attila, L. Simon László, Smid Róbert, Szász Zsolt** • „A Komédiás és a Halál” – **Alessandro Serra** színházpedagógiai műhelyében • Színházi fesztiválok 2024 nyarán – **Ungvári Judit** és **Gyürky Katalin** tudósításai

mindegy, hogy egyik pillanatban szar alak vagyok, a másikban meg nem. Egy a lényeg, hogy ne veszítsem el az állást, a pénzt, a képernyőn való megjelenési lehetőséget. A ma embere a boldogulás érdekében minden morális megfontolást sutba dob.”
(L. Simon László)

„A koreai női sámánizmusban, amikor egy sámán nő nem talál méltó tanítványt, akinek átadhatná titkait, halála előtt elrejteti liturgikus eszközeit, és egy barlangba temeti őket. Röviddel ezután valahol egy fiatal lány titokzatos módon késztetést érez arra, hogy a barlangban előássa és magáévá tegye a szigonyt, a szablyát és más mágikus eszközöket, amelyekkel elkezdheti feltámasztani az eredet rítusát. A mi feladatunk ma az, hogy kiássuk ezeket a könyvekben, a komédiások és a mesterek ládáiban elrejtett eszközöket.” (Alessandro Serra)

Tájékoztatás a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

VÁRJA KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA, A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula Ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet az Esthajnal című előadásból | fotó: Ilovsky Béla

PREMIER | Vecsei H. Miklós és a QJÚB: **ÁZOTT HAJÁBAN HÉT HALOTT BOGÁR RAGYOG** |
Jan Fabre: **VÉR VAGYOK**

NOVEMBERI ELŐADÁSOK | Bulgakov: **MESTER ÉS MARGARITA** | Erdman:
AZ ÖNGYILKOS | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Viripajev: **OXIGÉN** | Gogol: **A REVIZOR** | Lukácsy György:
HAZATÉRÉS | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** | Medvegyev:
FODRÁSZNŐ | Örkény: **TÓTÉK** | Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** | Rátóti Zoltán
szólókoncertje: **RZ64** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** | Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** | Gogol:
HÁZTŰZNÉZŐ | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Arany: **TOLDI** | John Osborne: **DÜHÖNGŐ**
IFJÚSÁG | Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** | Szűcs Nelli
önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Sarkadi-Fábri-Nádas-Vincze: **KÖRHINTA** | Katona: **BÁNK BÁN** | Berecz
András: **FEL A MEDVÉRE, A FA NEM JÁTÉK** | Szép Ernő: **MÁJUS** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ**